

155.517

5117

๑.๕

การศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

จรรย์กุล ศรีสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว

ตุลาคม 2542

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ ...๙... เดือน ...๓๓... พ.ศ. ๒๕๕๒

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมสรร วงษ์อยู่น้อย ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนวคิดและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล รองศาสตราจารย์ กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรณพิศ วาณิชยการ ที่กรุณาให้คำแนะนำและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ และอาจารย์แนะแนวของโรงเรียนกุนนทีรุทธาราม วิทยาคม โรงเรียนสารวิทยา โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนเทพลีลา โรงเรียนทิวาภิเชก โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน และโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ พันตรีหญิงพิมลพรรณ อุโฆษกิจ ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ และขอขอบพระคุณพันจ่าอากาศเอกกฤษกร เจือดี ที่ให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูลและกรุณาให้คำแนะนำปรึกษาในการแปลผลข้อมูลครั้งนี้

ผลความดีทั้งหมดนี้ขอมอบแต่ คุณพ่อ คุณแม่ และครู อาจารย์ทุกท่าน ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพยิ่งของผู้วิจัย

จริยกุล ตริสุวรรณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
คำนำ	1
✓ ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
✓ ประชากร	4
กลุ่มตัวอย่าง	4
✓ ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า	5
✓ นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน	7
ความหมายของเอกลักษณ์แห่งตน	7
ภาวะวิกฤติของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน	8
แนวความคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัว	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	28
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ..	30
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว.	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว	33
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน	36
กรอบแนวคิดในการวิจัย	38
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	41

บทที่	หน้า
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
วิธีจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	54
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้นคว้า	56
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และการแปลผล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	56
การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า	57
ผลการศึกษาค้นคว้า	57
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	66
บทย่อ	66
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	66
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	66
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	67
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	68
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	69
ข้อเสนอแนะทั่วไป	74
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	75
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	82
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	83
ภาคผนวก ข คุณภาพเครื่องมือ	101
ประวัติย่อของผู้วิจัย	109

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับชั้นเรียน	40
2	จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน	58
3	ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ...	59
4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน	60
5	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามเพศ	61
6	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามระดับชั้นเรียน	61
7	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	62
8	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	62
9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว	63
10	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกันเป็นรายคู่	64
11	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่	64
12	ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน	65
13	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง	102
14	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท	103

ตาราง	หน้า
15 คำอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน ...	104
16 คำอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว ..	105
17 คำอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียน	106
18 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของเอกลักษณ์แห่งตนรายด้าน แยกตาม กลุ่มนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนระดับต่ำ ปานกลาง และสูง	107

บทที่ 1

บทนำ

คำนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตทางร่างกายสูงสุดและมีการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในด้านอารมณ์ การเข้าสังคม การเรียน การงาน การค้นหาอุดมคติในชีวิต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่แน่นอน และมีความละเอียดซับซ้อน (วินัดดา ปิยะศิลป์, 2540 : 125) จึงมีผลทำให้พัฒนาการในระยะวัยรุ่นเป็นช่วงที่น่าสนใจศึกษาช่วงหนึ่งโดยเฉพาะพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

พัฒนาการทางบุคลิกภาพที่มีความสำคัญในช่วงวัยรุ่นคือ พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งอีริกสัน (รัชนี ลาซโรจน์, 2527 : 264 ; อ้างอิงมาจาก Erikson, n.d.) นักจิตวิทยาชาวเดนมาร์ก กล่าวว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวิกฤติที่เอกลักษณ์แห่งตนจะต้องพัฒนา หากวัยรุ่นพัฒนาผ่านขั้นตอนของชีวิตช่วงนี้ได้สำเร็จ เขาจะมีความมั่นคงในตนเอง ทั้งบทบาท การกระทำและพร้อมที่จะก้าวขึ้นไปสู่พัฒนาการบุคลิกภาพในขั้นต่อไป แต่ถ้าพัฒนาการในขั้นตอนนี้ไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นอย่างไม่สมบูรณ์ วัยรุ่นนั้นจะมีบทบาทสับสน เต็มไปด้วยความไม่แน่ใจในตนเองรู้จักชีวิตอย่างตื้น ๆ ซึ่งนำไปสู่บุคลิกภาพที่เป็นปัญหาในขั้นตอนต่อไป กล่าวได้ว่าการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนเป็นงานพัฒนาการที่สำคัญอย่างยิ่งของวัยรุ่น

การพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนเป็นการพัฒนาความตระหนักรู้ในตัวของตัวเอง รู้ว่าตนเองเป็นใคร มีอำนาจ มีความสามารถมากน้อยเพียงใด มีโอกาสอย่างไร มีความรู้สึกและควรแสดงออกทางสังคมอย่างไร (Erikson, 1971 : 255) วัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จในการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตนได้ก่อนที่จะผ่านพ้นวัยรุ่น ย่อมจะมีผลทำให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี สามารถปรับตัวได้ดี มีการตัดสินใจที่ถูกต้องมากขึ้น โดยรู้ว่าตนเองเหมาะสมกับอะไรในแต่ละสภาวะ รวมทั้งมีความสามารถที่จะทำตามมาตรฐานของตนเองและตามมาตรฐานของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ (สุรพงษ์ ชูเดช, 2534 : 27 ; อ้างอิงมาจาก Erikson, 1968)

จากแนวคิดทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) ของอีริกสันนั้น เชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทำให้บุคคลค้นพบเอกลักษณ์แห่งตน (ดวงเดือน ศาสตร์ภัก, 2535 : 251) และเนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ฉะนั้นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการค้นพบเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นคือครอบครัว โรงเรียน และเพื่อน โดยอีริกสันให้ความสำคัญกับครอบครัวมาก โดยกล่าวว่า บิดามารดาที่ให้ความใกล้ชิดกับเด็ก/ให้ความรักและการสนับสนุนเด็กในการที่เด็กจะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและสังคม เมื่อเด็กเติบโตเป็นวัยรุ่นจะมีความกล้าศึกษา แสวงหาประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ เลือกทางเดินชีวิตด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตนเอง

(ดวงเดือน พันธุมนาวิน และดุจเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 78) ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถค้นพบเอกลักษณ์ของตนเองได้

นอกจากครอบครัวแล้ว โรงเรียนก็มีอิทธิพลต่อการค้นพบเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นเช่นกัน ความรู้ด้านวิชาการและประสบการณ์ทางสังคม ที่นักเรียนได้รับผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ส่งผลให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์ตนเอง และเพิ่มทักษะในการคิดอย่างตรรกะตรงได้มากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งภายในสังคมได้ จึงทำให้เป็นบุคคลที่ปรับตัวได้ดี พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนจึงเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียน หรือตามระดับชั้นเรียนที่เพิ่มขึ้น ดังที่ลาวอยส์ (สายฝน ควรมดวง. 2536 : 26 ; อ้างอิงมาจาก La Voice. 1976) ได้ศึกษาพัฒนาการทางเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า การมีเอกลักษณ์แห่งตนเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีศูนย์กลางความผูกพันอยู่ที่เพื่อน สัมพันธภาพกับเพื่อนของวัยรุ่น จะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาการรู้จักและเข้าใจตนเอง เนื่องจากการมีสัมพันธภาพจะช่วยให้วัยรุ่นทราบว่าผู้อื่นมองเห็นตนเป็นคนอย่างไร แล้วจึงนำตนที่ตนรู้จักมาเปรียบเทียบกับตนในทัศนะของผู้อื่น สัมพันธภาพจึงนำไปสู่การเทียบเคียงเพื่อสรุปหาเอกลักษณ์แห่งตน (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Bourne. 1978)

พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนอยู่ในช่วงอายุ 12 - 18 ปี (ดวงเดือน ศาสตรภักกร. 2535 : 253) ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นตอนต้น จะเป็นช่วงที่สำคัญในการค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน และในท้ายสุดในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย วัยรุ่นควรมีเอกลักษณ์แห่งตนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในแขนงวิชาต่าง ๆ หรือการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอนาคต และเนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องตัดสินใจทั้งทั้งด้านการเรียนและการประกอบอาชีพ ฉะนั้นความสับสนในเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น จึงแสดงออกมาในรูปแบบของการไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ หรือเลือกสาขาวิชาที่จะเรียนได้

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์อาจารย์แนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับปัญหาที่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มาปรึกษากับอาจารย์แนะแนว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะมาปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเลือกศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยอาจารย์แนะแนวพบว่านักเรียนไม่สามารถตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกคณะที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยที่เหมาะสมกับตน หรือเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ อาจารย์แนะแนวแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนที่มาปรึกษาไม่รู้จักรู้จักและเข้าใจตนเอง ไม่มั่นใจในตนเอง ยังไม่มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในด้านการเรียนต่อและการประกอบอาชีพ นักเรียนบางคนไม่มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนและไม่ยอมรับความสามารถของตน นอกจากนี้อาจารย์แนะแนวได้กล่าวว่า การตัดสินใจของนักเรียนบางคนในวัยนี้ ก็ตัดสินใจตามเพื่อนหรือแล้วแต่ความต้องการของพ่อแม่ การตัดสินใจของนักเรียนทั้ง

ทางการเรียนและอาชีพจึงไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือความสามารถที่แท้จริงของตน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง บางคนก็ลังเลไม่แน่ใจเกี่ยวกับเป้าหมายในชีวิต บางคนก็หงุดหงิด วู่วาม แยกตัวจากเพื่อน ไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจากการสัมภาษณ์อาจารย์แนะแนว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความสับสนในเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่น

ปัญหาความสับสนในเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นนั้น จะทำให้วัยรุ่นเกิดความรู้สึกสับสนเกี่ยวกับตนเองแทบทุกด้าน ทั้งในด้านการเรียน ด้านการประกอบอาชีพ ด้านบทบาททางเพศของตน (นิภา นิธยาน. 2530 : 49) โดยวัยรุ่นไม่สามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมกับตนเองได้ถูกต้อง และจะรับบทบาทของคนอื่น ๆ ในสังคมมาเป็นของตน หรือปฏิบัติตามบทบาทที่คนอื่นบอกให้ทำ วัยรุ่นจึงขาดความเป็นตัวของตัวเอง เป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาทางบุคลิกภาพ และไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข วัยรุ่นที่สับสนในเอกลักษณ์ในรายที่ร้ายแรงก็กลายเป็นอาชญากร หรือเป็นอันธพาลที่ก่อความสงบสุขของสังคม เป็นวัยรุ่นติดยาเสพติด อีริคสัน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2536 : 325 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1968)

จะเห็นได้ว่าปัญหาความสับสนในเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น เป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อสังคม ซึ่งสภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้จะพบว่า มีวัยรุ่นจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาต่อสังคม เช่น ปัญหานักเรียนยกพวกตีกัน ปัญหาการหนีเรียน ปัญหาสารเสพติด ปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ฉะนั้นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ คือการส่งเสริมให้วัยรุ่นได้ค้นพบเอกลักษณ์แห่งตน และหากได้มีการศึกษาคูณลักษณะของนักเรียนเกี่ยวกับการรู้จักและเข้าใจตนเอง การยอมรับตนเอง ความมั่นใจในตัวเอง ความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดริเริ่มและความขยันหมั่นเพียร ก็จะช่วยให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมวัยรุ่นให้มีเอกลักษณ์แห่งตนได้

จากแนวคิดของนักจิตวิทยาและจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลายในปัจจุบัน โดยศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งตามพัฒนาการแล้วควรจะประสบความสำเร็จในการค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน หรืออาจจะสับสนในบทบาท ผลการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นตอนปลาย และข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นและวัยรุ่นผู้ใหญ่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

✓ 3. เพื่อเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

2. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน และมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะทราบถึงเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครอง บิดามารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ที่จะนำผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อม หรือจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมวัยรุ่นให้มีเอกลักษณ์แห่งตน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 892 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และเป็นนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท

3. ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งได้เป็น

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ตัวแปรด้านส่วนตัว ได้แก่

3.1.1.1 เพศ

3.1.1.2 ระดับชั้นเรียน

3.1.1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1.1.4 การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

3.1.2 ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

3.1.2.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1.2.2 บรรยากาศในครอบครัว

3.1.2.3 สัมพันธภาพกับเพื่อน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ เอกลักษณ์แห่งตน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เอกลักษณ์แห่งตน หมายถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพของนักเรียนที่เกิดจากการรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง และมั่นใจในตนเอง/ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการที่นักเรียนมีความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม และมีความขยันหมั่นเพียร

เอกลักษณ์แห่งตนวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ระดับชั้นเรียน หมายถึง ระดับชั้นเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

2.1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2.3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งวัดจากผลการเรียนที่เป็นระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Grade Point Average) ของทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ (หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ระดับผลการเรียนที่ต่ำกว่า 2.00

ลงมา

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่

2.00 - 2.99

3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ระดับผลการเรียนตั้งแต่ 3.00 - 4.00

4. การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ สภานักเรียน ชุมนุ่มต่าง ๆ การกีฬา ลูกเสือ อนุภาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นิทรรศการ ดนตรี การละคร การทัศนอาจร และการจัดทำวารสาร

การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง รายได้ของบิดามารดาารวมกันในแต่ละเดือน หรือรายได้ของผู้ปกครองที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย แบ่งเป็น 3 ระดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2535) ได้แก่

5.1 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

5.2 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน

5.3 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน

6. บรรยากาศในครอบครัว หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว การแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว และความสำเร็จในชีวิตการงานของสมาชิกในครอบครัว

บรรยากาศในครอบครัว วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. สัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงกับเพื่อน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ รู้จักการให้และการรับ รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น สนใจในความรู้สึกของเพื่อน ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน

สัมพันธภาพกับเพื่อน วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน
 - 1.1 ความหมายของเอกลักษณ์แห่งตน
 - 1.2 ภาวะวิกฤติของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน
 - 1.3 แนวความคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัวนักเรียน
 - 2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน
 - 2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม
 - 3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
 - 3.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว
 - 3.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน

1.1 ความหมายของเอกลักษณ์แห่งตน

อีริกสัน (Erikson, 1971 : 255) ให้ความหมายของเอกลักษณ์แห่งตนว่าเป็นกระบวนการในการปรับตัวของบุคคล และช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน เป็นช่วงการเรียนรู้ว่าตนเองเป็นใคร มีอำนาจอย่างไร มีความสามารถเท่าใด มีโอกาสอย่างไร มีความรู้สึกและควรแสดงออกทางสังคมอย่างไร

นอกจากนี้ อีริกสัน (ประสาธ อิศรปริดา, 2538 : 85 ; อ้างอิงมาจาก Erikson, n.d.) เชื่อว่าวัยรุ่นที่ผ่านพ้นวิกฤติขัดแย้ง (Crisis) ในระยะต้น ๆ มาด้วยดี จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะของความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น ความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดริเริ่ม และความขยันหมั่นเพียร ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้บุคคลนั้นค้นพบเอกลักษณ์แห่งตน

ไอเซนเบอร์ก (Eisenberg, 1971 : 34) ได้ให้คำจำกัดความของเอกลักษณ์แห่งตนในช่วงวัยรุ่นว่าเป็นช่วงรอยต่อระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ที่จะต้องตอบให้ได้ว่าตัวเองเป็นใครมาจากไหน และกำลังทำอะไรต่อไป

มาร์เซีย (สายฝน ควรรณดุจ. 2536 : 16 ; อ้างอิงมาจาก Marcia. 1980) กล่าวถึงเอกลักษณ์แห่งตนในลักษณะโครงสร้างแห่งตน (Self-Structure) ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแรงขับ ความสามารถ ความเชื่อ และการปรับตัวของแต่ละคน ถ้าบุคคลมีโครงสร้างของพัฒนาการที่ดี ก็จะทำให้มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนกับผู้อื่น ทำให้เกิดการกำหนดแนวทางของตนเอง ถ้ามีโครงสร้างพัฒนาการที่ไม่ดี ทำให้เกิดความสับสนในตนเอง ต้องอาศัยสิ่งภายนอกมาช่วยประเมินตน

เมเซีย (Macia. 1980 : 159) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเอกลักษณ์แห่งตนว่า หมายถึง ผลของความต้องการจากภายใน ความสามารถ การยอมรับตนเอง รวมทั้งเป็นความเชื่อ และการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ จากอดีตที่ผ่านมา

ไรซ์ (Rice. 1996 : 36) ได้สรุปความคิดของนักจิตวิทยาหลายท่าน และเสนอว่า เอกลักษณ์แห่งตน เป็นผลรวมของการรับรู้ว่าตนเองเป็นอย่างไร มีบทบาททางสังคมอย่างไร ผู้ที่มีความสำเร็จในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน จะมีการยอมรับตนเองสูง และเอกลักษณ์แห่งตนเกิดได้จากการพัฒนาทางด้านร่างกาย เพศ สังคม อาชีพ จริยธรรม อุดมคติ และบุคลิกภาพ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 77) กล่าวว่า เอกลักษณ์แห่งตนในความหมายของอีริคสัน หมายถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดจากการรู้จักตนและการยอมรับตน ว่ามีลักษณะที่คงที่และต่อเนื่องมาตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันบุคคลก็เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนตามที่สังคมและวัฒนธรรมของตนกำหนดไว้ และมองเห็นว่าลักษณะความรู้ ความสามารถ และความต้องการของตนนั้น สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและคนรอบข้าง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองว่าตนเองจะสามารถทำทุกอย่างได้ดี ตามมาตรฐานของตนเองและของสังคมไปพร้อมกัน

หากสรุปจากความหมายข้างต้นแล้ว เอกลักษณ์แห่งตน หมายถึง โครงสร้างของบุคลิกภาพของบุคคล ที่เกิดจากการรู้จักและเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง และมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการมีความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น การมีความเป็นตัวของตัวเอง การมีความคิดริเริ่ม และการมีความขยันหมั่นเพียร

1.2 ภาวะวิกฤติของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน

ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่เป็นภาวะวิกฤติของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน โดยอีริคสันให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์แห่งตน เนื่องจากพบว่าผู้ที่มีอาการทางจิตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะเกิดจากการล้มเหลวของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ทำให้มีความคิดสับสน ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นอย่างไร ต้องการอะไร มีการแยกตัว ไม่รับรู้ความจริง บางคนมีพฤติกรรมที่ถดถอยไปสู่ช่วงทารก บางคนมีพฤติกรรมที่เกเร ลักษณะ

ความล้มเหลวนี้ล้วนแต่ขัดขวางต่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ อีริกสันได้เสนอความสำคัญของภาวะวิกฤติของการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนในทางจิตวิทยาและสังคม เนื่องจาก (Smart and Smart. 1973 : 149 ; citing Erikson. 1975)

1. เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพที่ต่อเนื่อง จนเป็นความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกรวมถึงสิ่งที่อยู่ในจิตสำนึกด้วย วัยรุ่นจะพิจารณาตนเองจากลักษณะทางร่างกาย อารมณ์ ความเก่ง ความอ่อนแอ รูปแบบพื้นฐานทางการคิด เพื่อนำไปเป็นบทบาทในการดำเนินชีวิต การเลือกอาชีพ การให้คุณค่า ความต้องการที่ปรึกษา ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน และการเริ่มต้นบทบาททางเพศ

2. วัยรุ่นเป็นช่วงที่มีจิตสำนึก (Conscious) สูงสุด มีการรับรู้ความจริงเกี่ยวกับตนเอง มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ มีความสามารถในการพิจารณาความขัดแย้งและลดความขัดแย้งลงได้ ความสามารถประเมินภาวะทางจิตใจของตนเอง การเรียนรู้ที่จะสร้างความคาดหวัง และการทำให้สำเร็จตามความคาดหวัง

3. เป็นช่วงเวลาที่มีการหล่อหลอมพัฒนาการทางร่างกาย ความคิด และสังคม แล้วพัฒนาเป็นตัวบุคคลนั้นในอนาคต ถือเป็นช่วงหนึ่งของชีวิตที่ไม่สามารถย้อนกลับมาได้

4. เป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องจากวัยเด็ก และส่งผลต่อวัยผู้ใหญ่

เวลาของการพัฒนาเพื่อจะผ่านจุดวิกฤติช่วงวัยรุ่นนั้น อีริกสัน เรียกว่า Moratorium (Green. 1989 : 79) ซึ่งการผ่านช่วงนี้ไปได้ อาจใช้เวลาเป็นเดือน เป็นปี หากผ่านช่วงนี้ไปได้จะถือว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน (Identity Achievement) แต่การจะผ่านขั้นนี้ไปได้ดีนั้น จะต้องอาศัยหลาย ๆ ปัจจัย ตั้งแต่ความต่อเนื่องด้านการปรับตัว ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

1.3 แนวความคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน

1.3.1 ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory)

ทฤษฎีจิตสังคมของอีริก ฮอมเบอร์เกอร์ อีริกสัน (Erik Homburger Erikson) นักจิตวิทยาชาวเดนมาร์ก ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในกลุ่มจิตวิเคราะห์แนวใหม่ การตั้งทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน จึงมีแนวความคิดพื้นฐานบางส่วนมาจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ แต่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนใน 3 ประเด็น คือ (Maier. 1978 : 75 - 77)

1. อีริกสันให้ความสำคัญต่ออีโก้ (Ego) มากกว่าอิด (id) เขาเชื่อว่าอีโก้เป็นตัวกำหนดพัฒนาการมนุษย์ และเน้นความต่อเนื่องของประสบการณ์ของแต่ละคนนำไปสู่การทำหน้าที่ของอีโก้ ในขณะที่ฟรอยด์เน้นความสำคัญของอิด และอธิบายพัฒนาการมนุษย์โดยใช้พัฒนาการทางเพศภายใต้การทำงานของพลังเพศ (Libido) นอกจากนี้อีริกสันยังได้ปรับปรุงขั้นพัฒนาการของฟรอยด์ และเพิ่มขั้นพัฒนาการที่ไม่มีในทฤษฎีของฟรอยด์ เพื่อให้

ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม อีริคสันยอมรับว่าการจูงใจของจิตไร้สำนึก (Unconscious Motivation) มีอยู่จริง แต่ไม่ได้เกิดจากพลังเพศ ดังที่ فروยด์ กล่าวไว้ แต่เกิดจากกระบวนการทางสังคมประภคิต (Socialization) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างอีโก้กับสิ่งแวดล้อมหรือสังคม

2. อีริคสันได้เสนอ “โซเซียล เมทริกซ์” (Social Matrix) ใหม่ ซึ่งกว้างกว่า فروยด์ คือ ความสัมพันธ์ของบุคคลกับผู้เลี้ยงดู และบุคคลภายนอกครอบครัว รวมทั้งวัฒนธรรมของเขาเหล่านั้น โดยสังคมและวัฒนธรรมจะส่งผลต่อครอบครัว และครอบครัวจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอีกทีหนึ่ง ในขณะที่ فروยด์ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ และลูกเป็นสำคัญ

3. อีริคสันให้ความสนใจกับโอกาสที่บุคคลจะพัฒนาตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม เขาเชื่อว่าทั้งบุคคลและสังคมต่างมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และอธิบายความสามารถในการแก้ปัญหาแต่ละขั้นพัฒนาการได้สำเร็จ จะทำให้เกิดการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ในขณะที่ فروยด์ เน้นถึงการคงอยู่ของความเจ็บป่วยทางจิตในวัยเด็ก ที่จะนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางจิตในวัยผู้ใหญ่

ทฤษฎีของอีริคสันทำให้การแปลความหมายของพฤติกรรมกว้างกว่าเดิม และสามารถนำไปใช้อธิบายเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้

1.3.1.1 ข้อสมมติฐานเบื้องต้นของทฤษฎีจิตสังคม

ทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นของทฤษฎีดังต่อไปนี้

(Maier. 1978 : 78 - 86)

1. วิธีการสร้างทฤษฎี (Approach to Theory Formation) อีริคสันใช้วิธีการและเทคนิคของจิตวิเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ความสำคัญต่อจิตก่อนสำนึก (Preconscious) และจิตไร้สำนึก (Unconscious) ซึ่งแสดงออกในรูปของพฤติกรรมต่าง ๆ โดยพยายามค้นหาความรู้สึกที่ส่งผลให้คนทำพฤติกรรมต่าง ๆ นั้น แนวความคิดทางจิตวิเคราะห์ในทัศนะของอีริคสันคือ การทำความเข้าใจบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำในชีวิตประจำวันทั้งที่ดีและไม่ดี และจะต้องพิจารณาในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมของบุคคลนั้นด้วย อีริคสันเห็นว่าจิตวิเคราะห์เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างวิทยาศาสตร์และศิลปะ การตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์วิธีใด ๆ ก็ตามจะต้องมีทฤษฎีพื้นฐานรองรับ และการศึกษาจะต้องมีความเชื่อถือได้ในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและมีเวลาในการศึกษาที่นานพอเพียง ข้อมูลที่ได้จึงจะมีคุณภาพ ซึ่งสำคัญมากกว่าปริมาณของข้อมูล อีริคสันได้ทำการศึกษาคนไข้ในคลินิก โดยศึกษาสิ่งแวดล้อมและประวัติส่วนตัว และเชื่อว่าพฤติกรรมของคนปกติและของคนไข้จะมีลักษณะที่คล้ายกัน อีริคสันสร้างทฤษฎีโดยใช้ความรู้ในหลายสาขา คือ แนวความคิดทางจิตวิเคราะห์ พัฒนาการเด็ก มนุษยวิทยาภาควัฒนธรรมและภาคประวัติศาสตร์

2. แบบแผนชีวิตมนุษย์ (Order of Human Life) ธรรมชาติของจิตมีขั้นพัฒนาการคล้ายโครงสร้างทางชีววิทยาและทั้งจิตวิทยาและชีววิทยามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ตั้งแต่ทารกแรกคลอดจะมีพัฒนาการโครงสร้างทางกายควบคู่กับทางด้านจิตใจ สิ่งแรกๆ ที่ช่วยให้ทารกมีชีวิตอยู่รอดคือ ความสามารถทางการกิน การดูด การกลืนอาหารที่เหมาะสม การย่อยอาหาร และการขับถ่าย ซึ่งในขณะเดียวกันการดูดก็ให้ความสุขกับเด็กด้วย เมื่อทารกเจริญเติบโต อวัยวะแต่ละส่วนจะพัฒนาขึ้นทำให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น และจะมีการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ไปด้วย พัฒนาการของมนุษย์เกิดขึ้นตลอดเวลาและตลอดชีวิต โดยประกอบด้วย 3 ระบบหลักคือ ระบบร่างกาย ระบบจิตใจหรืออีโก้ และระบบของสังคมในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งมนุษย์จะต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรม

3. คุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ (Basic Human Values) มนุษย์มีศักยภาพในการสร้างวิถีชีวิตของตนเองทั้งในทางที่ดีและไม่ดี อีริคสันไม่ได้มองมนุษย์ในแง่คนดีหรือเลว แต่มองในแง่ความสามารถที่จะทำพฤติกรรมดีหรือเลวนั้น โดยเชื่อว่ามนุษย์มีความคิดริเริ่มและความสามารถในการปรับตัว โดยความคิดริเริ่มจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ส่วนการปรับตัวจะมีพฤติกรรมไม่ดีเพียงเล็กน้อยที่ไม่สามารถแก้ไขได้ภายหลัง แต่มีพฤติกรรมไม่ดีมากมายที่สามารถป้องกันได้ มนุษย์ต้องการการยอมรับจากสังคม ในขณะเดียวกันสังคมก็ต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คุณค่าสุดท้ายของมนุษย์จึงหมายถึง การได้รับความไว้วางใจและการยอมรับจากสังคม และมีความเคารพในสถาบันสังคม ไม่ใช่เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น

4. สาเหตุของพฤติกรรม (Etiology of Human Behavior) อีริคสันยอมรับแนวความคิดของจิตวิเคราะห์ว่า โครงสร้างมี 3 ลักษณะคือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซุเปอร์อีโก้ (Super Ego) และระดับความจำหรือประสบการณ์การรับรู้ของจิตมี 3 ระดับคือ

4.1 ประสบการณ์สำนึก (Conscious Experience)

4.2 ประสบการณ์ก่อนสำนึก (Preconscious Experience)

4.3 ประสบการณ์ไร้สำนึก (Unconscious Experience)

นอกจากนี้ยังเชื่อว่าแรงผลักดันหรือแรงขับภายในทำให้เกิดพฤติกรรมโดยถือว่าแรงขับนี้เกิดจากสัญชาตญาณ (Instincts) และทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจเรียกว่า พลังเพศ (Libido) ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมใน 2 ลักษณะคือ

ก. พฤติกรรมเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด แรงขับภายในจะทำหน้าที่จูงใจให้มีการสนองตอบความต้องการที่เกิดจากสัญชาตญาณของการมีชีวิต (Life Instincts) เพื่อให้บุคคลเจริญต่อไป

ข. พฤติกรรมเพื่อการทำลาย แรงขับภายในจะทำหน้าที่จูงใจให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งเกิดจากสัญชาตญาณความตาย (Dead Instincts)

พลังเพศจะทำงานผ่านระบบโครงสร้างทางจิต โดยการทำงานของอิดกับซูปเปอร์อีโก้ จะขัดแย้งกัน และมีอีโก้เป็นตัวกลางประนีประนอม ดังนั้นอีโก้จึงเป็นตัวตัดสินการที่บุคคลจะ แสดงพฤติกรรมใดออกมาโดยนำความรู้จากประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์การ รับรู้ในระดับจิตก่อนสำนึกและจิตไร้สำนึกจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ

5. แกนกลางการทำหน้าที่ของมนุษย์ (Core of Human Function) อีริคสันมี ความคิดเช่นเดียวกับฟรอยด์ว่า อารมณ์แทรกซึมอยู่ในการทำหน้าที่ของมนุษย์ทั้งหมด แตกต่างกันคือ อีริคสันเชื่อว่า ธรรมชาติของอารมณ์พิจารณาได้จากความสัมพันธ์ของบุคคลกับ บุคคลอื่น โดยเฉพาะ 2 ปีแรกของชีวิต ทารกเมื่อแรกเกิดสามารถพิจารณาธรรมชาติอารมณ์ ของเด็กได้จากคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างทารกและการดูแลเอาใจใส่ของผู้เลี้ยงดูในวัยเด็ก การศึกษาการเล่นจะทำให้เข้าใจอีโก้ของเด็ก เพราะในวัยนี้การเล่นจะเป็นหน้าที่สำคัญของอีโก้ การเล่นประกอบด้วย รูปแบบความคิดขณะเล่น การสื่อสารซึ่งกันและกัน ซึ่งมีทั้งการใช้ภาษา ทำทาง ภาษาพูด และพฤติกรรมที่แสดงออกขณะเล่น การเล่นแสดงให้เห็นประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่เด็กสะสมมาช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองมากขึ้น เป็นเครื่องมือระบายความเครียด ความ คับข้องใจ ช่วยพัฒนาภาษาและทำให้เด็กรู้สึกอิสระจากข้อห้ามต่าง ๆ นอกจากนี้การเล่นยัง แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม การเล่นจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงโครงสร้างของแต่ละสังคม เพราะ สิ่งที่เด็กนำมาเล่นจะมาจากการจำลองสภาพชีวิตจริงของสังคมนั้น ๆ อีริคสันอธิบายว่าการเล่น ของเด็กและการให้เหตุผลของผู้ใหญ่ เป็นผลอันเดียวกันแต่เกิดขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน

6. ทารกแรกเกิด (The Newborn) ทารกเมื่อแรกเกิดจะประสบกับสิ่งแวดล้อมที่ แตกต่างจากสิ่งแวดล้อมเมื่อเด็กอยู่ในครรภ์ สิ่งแวดล้อมนี้จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ของเด็ก ตั้งแต่ก่อนเด็กเกิด และเมื่อเด็กเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามเด็กทารกตั้งแต่ แรกเกิดจะมีพลังและศักยภาพในการพัฒนาบุคลิกภาพ การมีเพศที่แตกต่างกันทำให้เด็กได้รับ ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันด้วย วัฒนธรรมและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมจะขัดเกลา พฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก สังคมและทารกแรกเกิดจึงมีความสำคัญซึ่งกันและกัน เพราะ ในขณะที่เด็กทารกต้องการสังคมเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด สังคมก็ต้องการเด็กแรกเกิด เพื่อการ สืบต่อให้สังคมยังคงอยู่ต่อไป

7. อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม (Environmental Forces) อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) จะมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล สังคมได้ให้อิสระและโอกาส แก่เด็ก ในขณะเดียวกันก็กำหนดขอบเขตให้เด็กทำพฤติกรรมที่สังคมต้องการ โดยมีสถาบันทาง สังคมทำหน้าที่กล่อมเกลา เช่น ครอบครัวเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เด็กมีรูปแบบพัฒนาการตาม สังคม ศาสนาให้คำอธิบายในสิ่งที่มนุษย์หาเหตุผลไม่ได้ วัฒนธรรมกำหนดรูปแบบการ แสดงออกที่เหมาะสม การพัฒนาของเด็กแต่ละขั้นจะทำให้เด็กได้รับความจริงจากประสบการณ์

ของเด็กเอง เด็กที่กำลังพัฒนาจึงต้องการสังคม และสังคมก็ต้องการเด็ก เพื่อการพัฒนาสังคม เช่นเดียวกัน ดังนั้นความแตกต่างของวัฒนธรรมและกลุ่มสังคม จึงมีผลทำให้รูปแบบพัฒนาการ แตกต่างกันด้วย

1.3.1.2 พัฒนาการตามแนวความคิดของอีริคสัน

พัฒนาการเป็นกระบวนการที่แสดงถึงวิวัฒนาการของร่างกาย จิตใจ และสังคม ของมนุษย์ อีริคสันแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น โดย 5 ขั้นแรกเป็นขั้นพัฒนาการของเด็ก อย่างละเอียด และคล้ายกับขั้นพัฒนาการทางจิตเพศของ فروยด์ พัฒนาการทางจิตสังคมของ อีริคสันแต่ละขั้น เป็นผลของประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลกับสิ่งแวดล้อมของตน ลักษณะพัฒนาการตามแนวคิดของอีริคสัน อธิบายได้ 3 ประการ (Maier. 1978 : 86 - 89)

1. ขั้นพัฒนาการจะวิวัฒนาการจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทั้งการ พัฒนาไปข้างหน้าหรือการพัฒนาถอยหลังระหว่างขั้นพัฒนาการที่ผ่านมาและขั้นพัฒนาการที่ยัง มาไม่ถึง แต่ลักษณะวิวัฒนาการมักจะเป็นเส้นตรงมากกว่าย้อนไปย้อนมา
2. พัฒนาการเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับ ผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดคนหนึ่ง ความสัมพันธ์ในวัยเด็ก เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้เลี้ยงดู หลายคนขึ้น เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน วัยรุ่นเป็นความ สัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อนที่เขาเลือก ในวัยผู้ใหญ่เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวบุคคลกับลูกหลานและสังคมของตน
3. พัฒนาการมีความสัมพันธ์กัน เพราะปัญหาในขั้นพัฒนาการเดิมจะเข้ามารวม อยู่กับปัญหาที่แตกต่างในขั้นพัฒนาการใหม่ ตัวอย่างเช่น ปัญหาในเรื่องความไว้วางใจและ ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่ 1 และ 2 ของอีริคสัน อาจไปปรากฏเป็น ปัญหาพร้อมกับการค้นหาเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่ 5 ก็ได้

อีริคสันอธิบายว่า พัฒนาการเป็นการวางรูปแบบของอีโก้ โดย 5 ขั้นแรกจะอยู่ใน ช่วงวัยทารก วัยเด็ก และวัยรุ่น ซึ่งเขาให้ความสนใจมากกว่า 3 ขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้อีริคสันยังใช้คำขึ้นต้นแต่ละขั้นพัฒนาการว่า “ความรู้สึก” (a sense of) โดยให้ เหตุผลว่า คำนี้ให้ความหมายทั้งส่วนที่เป็นประสบการณ์ในจิตสำนึก และจิตก่อนสำนึก เขาเชื่อ ว่าแต่ละขั้นพัฒนาการมีปัญหาที่เฉพาะ ถ้าบุคคลสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ จะเกิดความรู้สึก ที่ดี แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถแก้ปัญหาของพัฒนาการได้จะเกิดความรู้สึกไม่ดีค้างอยู่

รายละเอียดของพัฒนาการทั้ง 8 ขั้นของชีวิต ตามแนวคิดของอีริคสันมีดังนี้
ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกไว้วางใจพื้นฐานตรงข้ามกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจพื้นฐาน
 (Sense of Basic Trust & Sense of Basic Mistrust)

พัฒนาการขั้นแรกนี้ มีระยะเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 1 ขวบ พัฒนาการขั้นแรกนี้

นับว่าเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาขั้นต่อไป ธรรมชาติของพัฒนาการขั้นนี้คือ ทารก
 คลอดจากครรภ์มารดาเข้าสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ จะมีความต้องการ 2 อย่างคือ ความต้องการทาง
 กาย เช่น ต้องการอาหาร ความอบอุ่นทางร่างกาย และความต้องการตอบสนองทางด้านจิตใจ
 เช่น การได้รับความรัก ความรู้สึกอบอุ่น ความมั่นคงที่อยู่ร่วมกับผู้อื่น การที่เด็กมีความรู้สึกที่
 เรียกว่าไว้วางใจผู้อื่นหรือโลกนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการดูแลเอาใจใส่ (Quality of Maternal
 Care) ที่ทารกได้รับ ซึ่งมารดาจะเป็นผู้ให้ทั้งความพึงพอใจและความมั่นคงทางจิตใจ คือมี
 แนวทางการเลี้ยงดูทารกอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ความรู้สึกไว้วางใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณ
 ของอาหารที่ทารกได้รับ แต่ขึ้นอยู่กับว่ามารดามีความสามารถในการให้เด็กเกิดความรู้สึกที่
 คู่กันเคย สม่ำเสมอและให้ประสบการณ์ที่เหมือนกัน ซึ่งอิริคสันย้ำว่าทารกต้องมีความไว้วางใจ
 ทั้งโลกภายนอกและภายในด้วย ซึ่งหมายถึง ทารกต้องเรียนรู้ที่จะไว้วางใจในตนเองด้วย คือ
 พฤติกรรมที่ทารกแสดงว่าสามารถทนต่อการหายไปของมารดาได้ โดยปราศจากสิ่งที่เรียกว่า
 ความวิตกกังวลจากการพลัดพราก (Separate Anxiety) อิริคสันระบุว่า ภาวะวิกฤติที่เด็ก
 เผชิญคือ คุณภาพของการเลี้ยงดูของมารดา ถ้ามีลักษณะที่ไม่สม่ำเสมอ ไม่พอเพียงและปฏิเสธ
 จะทำให้ทารกมีความรู้สึกกลัว สงสัย และมองโลกในลักษณะที่หวาดกลัว และความรู้สึกที่ไม่
 ไว้วางใจจะถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมารดาทอดทิ้งทารก เช่น การออกไปทำงานนอกบ้าน
 หรือตั้งครรภ์ใหม่ พฤติกรรมที่แสดงออกของการมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจพื้นฐานคือภาวะซึมเศร้า
 เฉียบพลันในทารก และโรคหวาดระแวงในผู้ใหญ่ (สายฝน ควรรณ. 2536 : 8 ;
 อ้างอิงมาจาก Maier. 1975)

อย่างไรก็ตาม อาการของวิกฤติการณ์แรกที่เกิดขึ้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นไปเช่นนั้น
 ตลอดชีวิต ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อความรู้สึกไว้วางใจในปีแรกของเด็ก อาจแก้ไขได้ในปี
 หลังๆ เมื่อเด็กรู้สึกชื่นชมกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ความเสียหายนี้
 ก็ไม่สามารถลบให้หมดไปได้โดยประสบการณ์ทางบวกที่เกิดขึ้นภายหลัง ทั้งนี้เช่นเดียวกับการ
 ที่เด็กมีเจตคติทางบวกในด้านความไว้วางใจในปีแรกของชีวิต ก็อาจเปลี่ยนไปได้ในปีหลัง ๆ
 เมื่อต้องเผชิญกับคนที่มีความสำคัญต่อเขา แต่เขาไม่สามารถพึ่งพาได้ แต่อย่างไรก็ตาม เขาจะ
 ยังคงมีความไว้วางใจในตนเองและในผู้อื่น ซึ่งมีรากฐานมาจากการที่เขาประสบความสำเร็จ
 ในการผ่านพ้นวิกฤติการณ์ในช่วงระยะไว้วางใจ - ไม่ไว้วางใจของวัยทารก (ดวงเดือน
 ศาสตรภัทร. 2535 : 254)

อิริคสันกล่าวว่า พัฒนาการที่สำเร็จในขั้นนี้ ไม่ได้หมายความว่าทารกต้องมีความ
 ไว้วางใจอย่างเดียว แต่เขาหมายความว่า สัดส่วนของความรู้สึกไว้วางใจมีมากกว่าความรู้สึกไม่
 ไว้วางใจ เพราะมีความสำคัญในการเรียนรู้ของทารกว่า อะไรที่เขาควรที่จะไว้วางใจ อะไรไม่ควร
 ไว้วางใจ ความสามารถในการเรียนรู้อันตราย หรือความไม่สุขสบายต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่ควร

เรียนรู้ในการดำรงชีวิตมนุษย์ ซึ่งไม่เหมือนกับสัตว์ที่มีสัญชาตญาณที่พร้อมอยู่แล้ว
(สายฝน ควรรณ. 2536 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Maier. 1965)

ขั้นที่ 2 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ตรงข้ามกับความรู้สึกไม่แน่ใจและความรู้สึก
ละอาย (Sense of Autonomy & Sense of Doubt and Shame)

พัฒนาการขั้นนี้มีช่วงตั้งแต่ 1 - 3 ขวบ ในขั้นนี้เป็นระยะที่เด็กมีความพร้อมทาง
กล้ามเนื้อมากขึ้น คือการประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อและระบบประสาทมีการทำงานดีขึ้น เด็ก
สามารถยืน เดิน ถือ และปล่อยของได้ เขาจึงเริ่มที่จะสำรวจให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม มี
ความรู้สึกภาคภูมิใจในการมีทักษะกล้ามเนื้อ และต้องการทำอะไรด้วยตนเอง เช่น แต่งตัวเอง
ชอบที่จะสำรวจหรือเลือกสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ตามแนวคิดของอีริคสัน ภาวะวิกฤติของขั้นนี้ขึ้น
อยู่กับเจตนาของพ่อแม่ในการอนุญาตให้เด็กมีอิสระในการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิต
ของเด็กเอง อีริคสันเน้นเรื่องของการที่บิดามารดาต้องให้เหตุผลและการมีข้อจำกัดบางอย่าง
โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของตัวเด็กคือ การเป็นอิสระนั้นไม่ได้หมายถึงการมีอิสระจนไม่มี
ขอบเขต แต่หมายถึง การมีระดับของความเป็นอิสระที่บิดามารดามีให้แก่เด็ก ที่จะทำให้เด็ก
พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ได้ และเขายอมรับเรื่องประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีให้กับเด็กด้วย เขา
กล่าวว่า การเกิดความรู้สึกละอายนั้น เกิดจากการที่บิดามารดาขาดความอดทนที่让孩子ทำอะไร
ด้วยตนเอง แม้ว่าเด็กจะสามารถทำเองได้ หรือในลักษณะตรงข้าม บิดามารดาคาดหวังที่จะให้
เด็กทำได้ โดยที่เด็กยังไม่มีความสามารถในการที่จะทำสิ่งนั้นด้วยตนเองได้ (สายฝน ควรรณ.
2536 : 9 - 10 ; อ้างอิงมาจาก Maier. 1965)

ดังนั้นในระยะนี้ บิดามารดาควรยอมให้เด็กทำอะไรด้วยตนเองในสิ่งที่เขาสามารถทำ
เองได้ และให้การเสริมแรงหรือชมเชยเมื่อเด็กทำอะไรเองได้ เด็กก็จะเกิดความมั่นใจ ซึ่งจะ
พัฒนาไปสู่ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง ในทางตรงข้ามถ้าหากเด็กถูกปกป้องมากเกินไป ไม่มี
โอกาสได้ทำอะไรด้วยตนเอง เด็กก็จะเกิดความไม่มั่นใจ และมีความรู้สึกอายหรือเกิดความ
สงสัยในความสามารถของตัวเอง อีริคสันเชื่อว่า ถ้าหากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความ
รู้สึกอายหรือเคลือบแคลงสงสัยนี้มาก ๆ เขาจะขาดความมั่นใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดไป
(ประสาท อิศรปริดา. 2538 : 82)

ขั้นที่ 3 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกของความคิดริเริ่ม ตรงข้ามกับความรู้สึกผิด
(Sense of Initiative & Sense of Guilt)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในระยะ 3 - 5 ปี เด็กวัยนี้ร่างกายมีความสามารถและช่วยตนเอง
ได้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาขึ้นเมื่อเด็กได้ทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ที่ท้าทายความสามารถของเขา สิ่งแวดล้อมมีส่วนผลักดันให้เด็กเกิดความคิด

สร้างสรรค์ขึ้นมาได้ สิ่งแวดล้อมดังกล่าวคือความสามารถภายในตัวเด็กเอง ของเล่น สัตว์เลี้ยง รวมถึงญาติพี่น้องด้วย เด็กวัยนี้ชอบพูดและตั้งคำถาม ช่างซักถาม ช่างสงสัยและจินตนาการ ความคิดต่าง ๆ ขึ้นมาในขณะที่กำลังทำกิจกรรมนั้น ๆ อยู่ เด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความคิดคัดค้าน หรือความรู้สึกผิดเกิดขึ้นเนื่องจากเขาไม่สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สำเร็จตั้งใจ เป็นความรู้สึกที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจใน ขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูนั่นเอง เด็กเกิดความรู้สึกผิดขึ้น เนื่องจากความสามารถของเขาถูกริดรอน หรือขัดขวาง ความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิดจะเกิดสะสมในตัวเด็กในระยะนี้ (นวลละอ อสุภาผล. 2527 : 85)

การที่เด็กจะสามารถผ่านภาวะวิกฤติขั้นนี้ได้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับปฏิกริยาของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก คือพัฒนาการจะเป็นไปได้โดยสะดวก เมื่อบิดามารดาเข้าใจถึงความอยากรู้ อยากเห็น ความกระตือรือร้นของเด็ก ไม่ห้ามปรามในการทำกิจกรรมของเด็ก แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่สมควร พัฒนาการที่สำเร็จในขั้นความรู้สึกของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้ นำไปสู่ลักษณะที่เรียกว่า พฤติกรรมของเด็กนั้นเป็นเป้าหมายที่มีทิศทาง (Goal Directness) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กคือ (สายฝน ควรรพตุง. 2536 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Maier. 1965)

1. บิดามารดาเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออก
2. กระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมา
3. เด็กแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต้องมีการเสริมแรง

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกขยันหมั่นเพียร ตรงข้ามกับความรู้สึกเป็นปมด้อย

(Sense of Industry & Sense of Inferior)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในระยะเวลาอายุ 6 - 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยเด็กตอนปลาย เป็นระยะที่เด็กมีความเจริญเติบโตและมีความอยากรู้ อยากเห็นในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น การเสาะแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ทำให้เด็กมีประสบการณ์ใหม่ ๆ มากมาย เขาคิดว่าสิ่งใดที่เขาต้องการจะต้องแสวงหาให้ได้ตามความปรารถนา เนื่องจากในวัยเด็กที่ผ่านมา เขารู้สึกว่าตัวเองไม่สามารถกระทำสิ่งใด ๆ ด้วยตนเอง เพราะมีผู้ใหญ่คอยบังคับและควบคุม ดังนั้น เมื่อถึงระยะนี้เขาจึงต้องการที่จะแสดงความคิดเห็น และแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นผู้ใหญ่ จุดสำคัญของพัฒนาการระยะนี้คือ การแสดงออกว่าเขาโตแล้ว การสะท้อนกลับของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาได้กระทำไปจะทำให้เขารู้สึกว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว (นวลละอ อสุภาผล. 2527 : 90)

ความรู้สึกประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมของเด็กในวัยนี้ จะส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกว่า เขามีความสามารถ เขาจะทุ่มเทกำลังกายและใจในกิจกรรมทั้งหลายด้วยความ

มานะพยายาม ในทางตรงข้าม ถ้าหากเด็กทำกิจกรรมทั้งหลายไม่ได้ หรือทำแล้วไม่ได้รับการยอมรับ เขาก็จะเกิดความรู้สึกด้อยหรือต่ำต้อย (ประสาธ อิศรปริดา. 2538 : 82)

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกมีเอกลักษณ์ ตรงข้ามกับความรู้สึกสับสนในบทบาท

(Sense of Identity & Sense of Role Confusion)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในระยะเวลาอายุ 12 - 18 ปี การค้นหาตัวเอง หรือที่อีริคสันเรียกว่า การแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตนคือ การพยายามจะตอบคำถามว่า “ฉันคือใคร” (ฉันต้องการอะไร มีความสามารถอะไรเพียงใด มีความเชื่อหรือยึดมั่นในสิ่งใดอย่างไร จะดำเนินชีวิตตนเองอย่างไร หรือจะเลือกอาชีพอะไร) อีริคสันเชื่อว่าการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตนนี้ จะเกิดขึ้นเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับพัฒนาการในขั้นต้น ๆ ของเด็กว่าได้ผ่านพ้นวิกฤติขัดแย้ง (Crisis) ต่าง ๆ มาได้ด้วยดีหรือไม่ ถ้าเด็กผ่านพ้นวิกฤติขัดแย้งในระยะต้น ๆ มาด้วยดี จะมีส่วนช่วยให้เด็กค้นพบเอกลักษณ์ของตนเองได้เร็วขึ้น ในทางตรงข้าม ถ้าหากเด็กมีพื้นฐานการพัฒนาในระยะวัยต้น ๆ ไม่ดีก็จะเกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง (ประสาธ อิศรปริดา. 2538 : 85)

งานพัฒนาการของวัยรุ่นในช่วงนี้คือ วัยรุ่นต้องรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ที่มีทั้งหมดเกี่ยวกับตนเอง เช่น การเป็นลูกชาย ลูกสาว นักเรียน นักกีฬา นักดนตรี ฯลฯ และต้องมีการผสมผสานภาพพจน์หรือความคิดต่าง ๆ ที่มีต่อตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การมีเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งการผสมผสานที่อยู่ในรูปของการมีเอกลักษณ์แห่งตนนั้น มีมากกว่าผลรวมจากการเลียนแบบในวัยเด็ก ความรู้สึกของการมีเอกลักษณ์แห่งตนเกิดจากการที่คน ๆ นั้นดำรงความเหมือน (Sameness) และความต่อเนื่อง (Continuity) ภายในตนของแต่ละคนที่สอดคล้องกับผู้อื่น มอง กล่าวได้ว่า องค์ประกอบของพัฒนาการการมีเอกลักษณ์แห่งตนมี 3 ลักษณะคือ (สายฝน ควรรณ. 2536 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Maier. 1965)

1. แต่ละคนยอมรับว่าตนเองมีความเหมือนและความต่อเนื่องอยู่ภายในตน
2. ผู้อื่นในสังคมมองอย่างเดียวกับที่เรามองตนเอง
3. บุคคลจะมีความเชื่อมั่นและติดต่อสัมพันธ์ระหว่างโลกภายในและภายนอกและยอมรับผลสะท้อนกลับที่เกิดขึ้นได้

ความล้มเหลวของวัยรุ่นในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน เกิดจากความไม่เหมาะสมของประสบการณ์ในวัยเด็ก หรือสิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน อีริคสันเรียกผลอันนี้ว่า “ภาวะวิกฤติของการมีเอกลักษณ์” (Identity Crisis) หรือความสับสนในบทบาทซึ่งดวงใจ กสานติกุล (2538 : 848) เสนอลักษณะความผิดปกติของเอกลักษณ์แห่งตน (Identity Disorder) ในวัยรุ่นให้เห็นได้อย่างชัดเจน คือวัยรุ่นจะรู้สึกลุ่มใจ ไม่แน่ใจกับเอกลักษณ์ของตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคต การเลือกอาชีพ สัมพันธภาพกับเพื่อน บทบาทและพฤติกรรมทางเพศ ค่านิยมด้านศาสนา ศีลธรรม และความจงรักภักดีกับหมู่คณะ

โดยวัยรุ่นจะรู้สึกสับสนไม่แน่ใจกับตัวเองว่าเป็นใคร ต้องการอะไร อาจมีพฤติกรรมถดถอยในลักษณะไม่กล้าตัดสินใจเอง ลังเล รู้สึกโดดเดี่ยว ว่าเหว เข้ากับใครไม่ได้ มักทำอะไรด้วยความวู่วาม ไม่คิดหน้าคิดหลัง อีกลักษณะหนึ่งคือมองตนเองแตกต่างจากผู้อื่นอย่างมาก โดยมีความคิดว่าคนอื่นจะมองไม่เห็นความผิดปกติในตนเอง คิดว่าผู้อื่นไม่เข้าใจว่าตนเองเป็นอะไร และขณะที่ผู้อื่นไม่เห็นว่ามีเรื่องบีบคั้น กดดันอะไร แต่ตนเองจะมีความวิตกกังวล กลุ้มใจ ให้อใจอยู่ภายใน ลังเลใจในตนเอง ทำให้อารมณ์หงุดหงิด ฉุนเฉียว วู่วาม และตัดสินใจผิด ๆ ได้ หรืออาจมีความรู้สึกเบื่อ หหมดความกระตือรือร้นในการคบเพื่อนหรือการเรียน แยกตัวจากเพื่อน ไม่ร่วมกิจกรรม บางทีหยุดเรียน นั่งเล่นอยู่กับบ้าน คิดหมกมุ่น ผักไฝลัทธิการเมืองหรือศาสนา รู้สึกไม่พอใจในสภาพสังคมและชีวิต อาจถึงคิดสั้น ฆ่าตัวตาย เนื่องจากไม่เห็นประโยชน์ของการมีชีวิตอยู่ รู้สึกชีวิตไม่มีคุณค่า ถ้าหากเป็นนานเกิน 3 เดือนจะส่งผลกระทบต่อในด้านสังคม การงาน การศึกษาได้

องค์ประกอบสำคัญของการสร้างความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และผ่านพ้นความรู้สึกสับสนในตนเอง มีดังนี้ (นวลละอ อสุภาผล. 2527 : 92 - 95)

ก. การเลือกและการสับสนในบทบาท (Role Selection and Role Diffusion) การเข้าใจในเอกลักษณ์ของตนเอง ช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ความรับผิดชอบถือว่าเป็นเอกลักษณ์สำคัญของวัยนี้ ซึ่งความรับผิดชอบนี้มีรากฐานมาจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และความรู้สึกไว้วางใจและความมั่นใจในตนเอง ในวัยนี้เด็กวัยรุ่นจะเกิดความสงสัยในตนเอง เช่น เกิดปัญหาถามตนเองว่า “ฉันคือใคร” หรือ “ฉันทำอะไรดี” เนื่องจากวัยรุ่นเป็นระยะที่มีความสับสน ขาดความมั่นใจ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ผู้ใหญ่ ปัญหาของเด็กวัยนี้มักเป็นไปในทำนองที่ว่า “ฉันไม่รู้ว่าฉันควรจะทำอะไร ฉันไม่รู้ว่าจะไปทางไหน และฉันไม่รู้ว่าฉันเป็นใคร” ดังนั้น กลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน การยอมรับจากกลุ่มศาสนาและวัฒนธรรมจึงมีผลต่อการปรับตัวอย่างยิ่ง

ข. การแสวงหาสถานภาพทางสังคม (Acquisition of Social Status) เด็กวัยรุ่นจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขึ้นอย่างช้า ๆ เพื่อพัฒนาเป็นระดับมาตรฐานของตนเอง เขาจะแสวงหาตนตามอุดมคติ (Ego-Ideal) และค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อบทบาทใหม่ในสังคม อีริคสันกล่าวว่า มีเด็กวัยรุ่นตอนปลายอีกจำนวนมากที่ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง และยังไม่พบเอกลักษณ์ในตนเอง ซึ่งวัยรุ่นเหล่านี้เมื่อมีปัญหาจะแก้ปัญหาแบบ “หนีเสือปะจระเข้” หรือหลบหนีปัญหานั้นไป อย่างไรก็ตามวัยรุ่นแต่ละคนย่อมต้องการเวลาในการปรับตัวเองเพื่อ การเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ และให้สังคมยอมรับ อีริคสันได้เสนอการปรับตัวที่สำคัญอยู่ 7 ชั้น ในแต่ละชั้น ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ย่อมทำให้เกิดความล้มเหลวในเรื่องนั้น การปรับตัวของวัยรุ่นทั้ง 7 ชั้นมีดังนี้

1. สัดส่วนของเวลา ตรงข้ามกับความสับสนของเวลา (Time Perspective & Time Diffusion) หมายถึง เด็กวัยรุ่นต้องการเวลาที่เหมาะสมเพื่อการเตรียมตัวและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
 2. ความเชื่อมั่นในตนเอง ตรงข้ามกับความเฉยเมยท้อแท้ (Self Certainty & Apathy) ความมั่นใจในตนเอง หมายถึง การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง มีความสนใจเกี่ยวกับตนเอง และความคิดของคนอื่นที่มีต่อตน
 3. การตรวจสอบบทบาท ตรงข้ามกับการมีเอกลักษณ์ที่ไม่ถูกต้อง (Role Experimentation & Negative Identity) ในวัยเด็กจะมีการแสวงหาบทบาทที่เหมาะสมกับตัวเองมากที่สุด วัยรุ่นอาจจะทดลองหรือตรวจสอบหลาย ๆ บทบาทจนกว่าจะพบบทบาทที่ตนเองพอใจ
 4. การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์ ตรงข้ามกับความชะงักงันในการทำงาน (Anticipation of Achievement & Work Paralysis) การทำงานใด ๆ เด็กวัยรุ่นต้องการที่จะให้งานนั้นประสบความสำเร็จลงด้วยดี ดังนั้น ก่อนที่จะลงมือกระทำงาน เขาจะคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสำเร็จที่เกิดขึ้น การคาดหมายว่างานจะประสบผลสำเร็จ จะเป็นแรงกระตุ้นให้เขาเกิดความพึงพอใจ มีความสนใจและมีความเพียรพยายามเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ การคาดการณ์ล่วงหน้าในผลสัมฤทธิ์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะพัฒนาความมั่นใจในตนเองและความเป็นตัวของตัวเอง
 5. เอกลักษณ์ทางเพศ ตรงข้ามกับความสับสนทางเพศ (Sexual Identity & Bisexual Diffusion) วัยรุ่นต้องการประสบการณ์ที่จะทำให้เขารู้ในบทบาททางเพศของตนเองให้ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะเป็นเพื่อนกับเพศตรงข้าม
 6. ความเป็นผู้นำ ตรงข้ามกับความสับสนในอำนาจ (Leadship Polarization & Authority Diffusion) ความสามารถของวัยรุ่นในการเป็นผู้นำหรือผู้ตามเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน และสถานภาพทั้ง 2 ลักษณะนี้เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงอำนาจของตัวเองในสังคม เด็กวัยรุ่นควรได้รับการฝึกให้เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาพัฒนาการเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นได้
 7. อุดมคติ ตรงข้ามกับความสับสนในอุดมคติ (Ideological Polarization & Diffusion of Ideals) วัยรุ่นจะเลือกปรัชญาหรืออุดมคติเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งจะนำทางให้เขาอยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้การมีอุดมคติและมีปรัชญาชีวิตจะช่วยให้เขาไปสู่ความมีเอกลักษณ์ของตนเองได้ และเขาจะมีแนวทางชีวิตของเขาว่าจะเป็นอะไรต่อไป เมื่อมีสิ่งที่ไม่ถูกต้องกับอุดมคติของเขา เขาก็จะไม่ยอมรับหรือต่อต้านกับสิ่งเหล่านั้น
- ขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นดังกล่าวนี้จะมีผลต่อพัฒนาการความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองและมีประโยชน์ต่อตัวเขาเองโดยตรง เป็นการได้เผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้

อย่างค่อยเป็นค่อยไปได้เปรียบเทียบกับสังคมของผู้ใหญ่กับตัวเอง ซึ่งทำให้เขาเกิดความพร้อม ถ้าเด็กวัยรุ่นไม่พร้อมหรือปรับตัวไม่ได้ หรือประสบความล้มเหลวจะเกิดความรู้สึกที่รุนแรง และมีผลต่อบุคลิกภาพ

สรุปได้ว่า หากการพัฒนาในช่วงนี้เป็นไปได้ด้วยดี จะเกิดการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ทำให้วัยรุ่นมีความเข้าใจและรู้จักตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง เรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ในสังคม มีอุดมคติ ในทางตรงข้ามหากการพัฒนาเป็นไปได้หรือทางลบ จะเกิดการพัฒนาความสับสนในบทบาท วัยรุ่นจะมีความสับสน ไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 54)

ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกใกล้ชิดผูกพัน ตรงข้ามกับความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง
(Sense of Intimacy & Sense of Isolation)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 18-21 ปี หลังจากผ่านขั้นที่ 5 มาแล้ว วัยรุ่นสามารถหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ รู้ว่าตนคือใคร มีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไรในชีวิต เขาจะเกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่จะรับรู้อะไรต่าง ๆ ที่ตนเองมีอยู่ ต้องการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนมีอยู่กับผู้อื่น ความรู้สึกผูกพันกับผู้อื่นจึงพัฒนาขึ้น แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถสร้างความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับบุคคลอื่นได้ มีความต้องการแข่งขันชิงดีชิงเด่น หรือชอบทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นก็จะนำไปสู่ความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้าง (นวลละอ อสุภผล. 2527 : 95)

ขั้นที่ 7 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกที่จะเป็นผู้ให้กำเนิดและสร้างสรรค์สังคม ตรงข้ามกับความรู้สึกที่คำนึงถึงแต่ตนเอง (Sense of Generativity & Sense of Self-Absorption)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 22 - 40 ปี เป็นวัยที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคม ถ้าพัฒนาการของบุคคลในขั้นต้น ๆ เป็นไปด้วยดี รู้ว่าตนเองมีเอกลักษณ์อย่างไร มีความต้องการอย่างไรในชีวิต ตลอดจนสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น และเมื่อมาถึงขั้นนี้ก็พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม มีความรู้สึกต้องการมีบุตรสืบไปภายหน้า (นวลละอ อสุภผล. 2527 : 96)

ลักษณะตรงข้ามคือ ถือตนเองเป็นใหญ่ ไม่สร้างครอบครัว รักและสนใจตัวเองมากเกินไป รู้สึกต่ำต้อยและทำอะไรตามใจตัวเองเสมอ (นิภา นิธยาน. 2530 : 49)

ขั้นที่ 8 ขั้นพัฒนาการความรู้สึกมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิต ตรงข้ามกับความรู้สึกสิ้นหวังท้อถอยในชีวิต (Sense of Integrity & Sense of Despair)

พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป พัฒนาการขั้นสุดท้ายมีพื้นฐานมาจากการปรับตัวในขั้นแรก ๆ ของชีวิต วัยนี้จะมีการปรับตัวแสวงหาความอบอุ่นมั่นคงภายในจิตใจ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเขาสามารถพัฒนาผ่านขั้นต่าง ๆ มาได้อย่างดี แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาปรับตัว

ในชั้นต่าง ๆ ที่ผ่านมาไม่ได้ จะเกิดความรู้สึกท้อแท้และเบื่อหน่ายต่อชีวิตของตนเอง
(นวลละอ อสุภผล. 2527 : 97)

จากพัฒนาการ 8 ชั้นของชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าชั้นที่ 5 เป็นชั้นของวัยรุ่น
ที่จะต้องพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ซึ่งฮามาเชค (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 17 ; อ้างอิง
มาจาก Hamachek. 1988) ได้ศึกษาและสรุปลักษณะของวัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตาม
ทฤษฎีของอีริกสัน พึ่งมีลักษณะพฤติกรรมและทัศนคติดังต่อไปนี้

1. มีนิยามเกี่ยวกับตนเองที่ค่อนข้างมั่นคง ไม่แปรผกผันง่ายตาย
2. ไม่หวั่นไหวคล้อยตามคำชักจูงและอิทธิพลของเพื่อน ๆ
3. มีเหตุผลและระดับของการยอมรับตนเองสูง
4. ตัดสินใจได้ ไม่โลเล
5. มองโลก บุคคลอื่น ๆ และตนเองในแง่ดี
6. เชื่อว่าตนสามารถรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองได้ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือเลว
7. ยอมรับตนเองได้อย่างที่ตนเป็นอยู่
8. ใกล้ชิดสนิทสนมกับใคร ๆ ได้ โดยไม่กลัวว่าจะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง
9. มีความคิดที่ยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่มีต่อตนเองไม่จำเป็นต้องตั้งอยู่บน “ความ
ถูกต้อง” เสมอไป
10. สามารถนำประสบการณ์และจุดมุ่งหมายในชีวิตในระยะ 1 - 2 ปีข้างหน้า มาใช้
ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนการชีวิตระยะยาวได้

วัยรุ่นที่ยังสับสนในเอกลักษณ์ (Identity Confusion) คือผู้ที่รู้จักตนเองได้ไม่ดี
เท่าที่ควร ไม่แน่ใจว่าตนคือใครแน่ ไม่รู้ว่าตนต้องการอะไร ไม่รู้ว่าตนมีสาระสำคัญของชีวิต
อย่างไรบ้าง วัยรุ่นที่สับสนในเอกลักษณ์ จะมีพฤติกรรมและทัศนคติตามความคิดของฮามาเชค
(กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Hamachek. 1988) ดังต่อไปนี้

1. มีนิยามเกี่ยวกับตนเองที่ไม่แน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงขึ้นลงไปในทิศทาง
ตรงกันข้ามได้ง่ายตาย
2. เคลิบเคลิ้มคล้อยตามคำชักจูงและอิทธิพลของเพื่อน ๆ
3. มีระดับของการยอมรับตนเองต่ำ
4. มีความยุ่งยากในการตัดสินใจ กลัวว่าจะตัดสินใจผิด
5. มองตนเอง บุคคลอื่น ๆ และชีวิตในแง่ไม่ดี
6. เชื่อว่าสิ่งใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น ยิ่งใหญ่เกินกว่าที่ตนเองจะควบคุมได้
เป็นเรื่องของโชคชะตามากกว่า
7. ยอมรับตนเองได้ด้วยการทำตัวเองให้เป็นอย่างที่คุณอื่นต้องการ

8. ค่อนข้างลำบากที่จะสนิทสนมกับใคร ๆ โดยมากมักจะสนิทสนมแบบประเภท คล้อยตามหรือขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นมากเกินไป
9. มีความคิดยึดติดอยู่กับ “ความถูกต้อง”
10. ถึงแม้จะมีจุดมุ่งหมายของชีวิตในระยะ 1 - 2 ปีข้างหน้า แต่ไม่สามารถนำมาใช้ ในการวางแผนชีวิตระยะยาวได้

1.3.2 สถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่นตามแนวคิดของมาร์เซีย

มาร์เซีย (Marcia) นักจิตวิทยา มหาวิทยาลัยแห่งรัฐนิวยอร์ก ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับ เอกลักษณ์แห่งตนในระยะวัยรุ่น จากทฤษฎีของอีริคสันมาพัฒนาเป็นสถานะทางเอกลักษณ์ ซึ่ง ตามแนวคิดของมาร์เซีย นั้น การสร้างเอกลักษณ์แห่งตนเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางด้าน อาชีพ ค่านิยม ความเชื่อ และพัฒนาการทางเพศ เกณฑ์ที่ใช้กำหนดสถานะทางเอกลักษณ์ อาศัยการผสมผสานระหว่าง 2 มิติ ของการมีหรือไม่มีภาวะวิกฤติ (Crisis) และการตกลงใจ (Commitment) ในเนื้อหาด้านอาชีพ ศาสนา การเมือง โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

ภาวะวิกฤติ หมายถึง เหตุการณ์หรือคำถามที่กระตุ้นบุคคลให้จำเป็นต้องตัดสินใจ เลือกแนวทางต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความสนใจและความสามารถของตน

การตกลงใจ หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำของบุคคล

มาร์เซียแบ่งวัยรุ่นตามลักษณะของแต่ละสถานะทางเอกลักษณ์ ดังนี้คือ

1. วัยรุ่นที่เกิดความสับสนในการหาเอกลักษณ์ (Identity Diffusion) คือวัยรุ่นที่อาจ จะมีหรือไม่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับภาวะวิกฤติ สิ่งสำคัญคือยังไม่มี การตกลงใจทั้งทาง ด้านอาชีพและด้านอุดมคติ แม้ว่าพวกเขาอาจมีแนวอาชีพที่ชอบ แต่มีความคิดในสิ่งเหล่านั้น น้อยมาก และพร้อมที่จะละทิ้งเมื่อมีโอกาสที่ดีกว่า (สายฝน ควรรพดุง. 2536 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Marcia. 1970) บุคลิกภาพที่แสดงออกในช่วงนี้ ได้แก่ (รัชณี ลาขโรจน์. 2527 : 265)

- 1.1 เป็นหนุ่มสาวประเภทรักสนุก ไม่อาทรต่อคนอื่นตราบใดที่ได้ทำสิ่งที่ตนปรารถนา
- 1.2 หลีกเลี่ยงวิกฤติการณ์และการเผชิญหน้าใด ๆ โดยการหนี อาจใช้ยาเสพติด หรือการหลอกตัวเอง
- 1.3 มีปัญหาทางจิตใจ เป็นนักฉวยโอกาส
- 1.4 ลอกเลียนเจตคติของผู้ที่ตนประทับใจ มักรู้สึกผิดมาก และถูกทอดทิ้งบ่อย
- 1.5 เต็มใจที่จะเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับตนเองอย่างรวดเร็ว และยอมรับความ ผิดพลาดของบุคลิกภาพของตนอย่างง่าย ๆ
- 1.6 มีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมาก

1.7 แม้นเก่งเท่าคนอื่น แต่เลือกวิชาง่าย ๆ เรียน

1.8 แสดงบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ

1.9 มีความไว้วางใจมนุษย์น้อยที่สุด

1.10 มีพ่อแม่ที่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมาก

2. วัยรุ่นที่ยังหาเอกลักษณ์ของตนไม่สำเร็จและยังต้องอาศัยแนวคิดจากผู้อื่น

(Identity Foreclosure) คือวัยรุ่นที่ไม่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับภาวะวิกฤติ แต่ได้ตกลงใจเลือกแนวทางแล้ว โดยได้รับอิทธิพลจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และไม่สามารถบอกได้ว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อพวกเขาตั้งแต่เมื่อไร วัยรุ่นในกลุ่มนี้มีความศรัทธาต่อคำพูดของบิดามารดา จึงเคร่งครัดต่อคำสอนของบิดามารดามาก (สายฝน วรรณดุจ. 2536 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Marcia. 1970) บุคลิกภาพที่แสดงออกในช่วงนี้ได้แก่ (ริชชี ลาซโรจน์. 2527 : 265 - 266)

2.1 ดูเฉิน ๆ มีลักษณะเหมือนกลุ่มบรรลุเอกลักษณ์แห่งตน

2.2 ไม่พิจารณาหรือสนใจเป้าหมายใด ๆ ยกเว้นเรื่องที่ได้รับคำสั่งให้คิด

2.3 กล่าวถึงแต่ทางเลือกซึ่งทำให้พ่อแม่เสียใจ

2.4 เป็นคนไม่ยืดหยุ่น สนใจการรักษาขนบประเพณี

2.5 ทำตามความเคยชิน และหนีสถานการณ์ขัดแย้ง

2.6 ชอบทำตามคำสั่ง และพินอบพิเทาผู้มีอำนาจ

2.7 ทะเยอทะยานสูง ประเมินตนเองได้

2.8 ไม่ยืดหยุ่นในการตัดสินใจ

2.9 มีความวิตกกังวลเล็กน้อย

2.10 มีความภาคภูมิใจโดยเฉพาะผู้หญิง

2.11 มีเจตคติดีต่อการศึกษา

2.12 ชอบตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้

2.13 มีพ่อแม่ที่ไม่กระด้างหรืออ่อนแอแต่ควบคุมมาก

2.14 ลอกแบบกลุ่มเพื่อนและผู้ที่มีนิยมยกย่องมากเกินไป

3. วัยรุ่นที่ยังหาเอกลักษณ์ที่ไม่แน่นอน (Identity Moratorium) คือวัยรุ่นที่อยู่ใน

ช่วงภาวะวิกฤติที่กำลังจะตกลงใจ ซึ่งการตกลงใจนั้นค่อนข้างคลุมเครือ มีลักษณะแตกต่างจากวัยรุ่นที่เกิดความสับสนในการหาเอกลักษณ์ตรงที่วัยรุ่นในกลุ่มนี้ยังเห็นความสำคัญในความปลอดภัยและความคิดเห็นของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และคำนึงถึงความต้องการของสังคม แล้วนำมาคิดทบทวนว่าเหมาะสมกับความสามารถของเขาหรือไม่ วัยรุ่นที่อยู่ในสถานภาพนี้จึงอยู่ในระหว่างค้นหาคำตอบของเอกลักษณ์แห่งตน (สายฝน วรรณดุจ. 2536 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Marcia. 1970) แต่วัยรุ่นที่ยังสับสนในการหาเอกลักษณ์นั้น ยังไม่มี

ความคิดที่จะเลือกและยังไม่มีทางเลือกของเอกลักษณ์ของตน (ประสาธ อิศรปริตตา. 2538 : 85) บุคลิกภาพที่แสดงออกในช่วงนี้ ได้แก่ (รัชนี้ ลาชโรจน์. 2527 : 266)

- 3.1 มีปัญหาที่ยังไม่ได้แก้ไขมากมาย
- 3.2 เป็นนักทดลอง
- 3.3 เปลี่ยนใจเรื่องค่านิยมบ่อย
- 3.4 คบเพื่อนต่างเพศมาก และฉาบฉวย
- 3.5 เป็นคนประเภทซำจัดหรือซำจัดเกินไป
- 3.6 สนใจสุขภาพจิตของตนเอง
- 3.7 ไม่ต้องให้มีใครมามีอิทธิพลหรือควบคุม
- 3.8 ให้ความร่วมมือแก่ผู้อื่นน้อยมาก
- 3.9 ทำนายกิจกรรมของเขาได้ยาก
- 3.10 มีความวิตกกังวลมาก
- 3.11 มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำในการเลือกวิชาเรียนและการนำไปใช้
- 3.12 มีพ่อแม่ที่ตามใจมาก

4. วัยรุ่นที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนได้อย่างสมบูรณ์ (Identity Achievement) คือวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ในการเผชิญกับภาวะวิกฤติและมีการตกลงใจแล้ว จึงมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเลือกอาชีพ ยึดมั่นในศาสนาและมีความคิดอุดมการณ์ทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าพวกเขาได้พิจารณาแนวทางด้านอาชีพไว้หลายแนวทางก็ตาม ในที่สุดพวกเขาเลือกแนวทางเพียงทางเดียวด้วยตนเอง ส่วนทางด้านอุดมคติ พวกเขาได้ทบทวนความเชื่อในอดีตและเลือกแนวทางเองจนประสบความสำเร็จในการแสดงออกอย่างเป็นอิสระ (สายฝน วรรณดุจ. 2536 : 18 ; อ้างอิงมาจาก Marcia. 1970) บุคลิกภาพของกลุ่มนี้ ได้แก่ (รัชนี้ ลาชโรจน์. 2527 : 266 - 267)

- 4.1 ความเป็นตัวของตัวเองสูง
- 4.2 มั่นคง มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
- 4.3 ยอมรับตนเอง
- 4.4 อาจมีค่านิยมต่างจากพ่อแม่ แต่มั่นคงในตนเอง
- 4.5 รู้จักตนเอง
- 4.6 ทำตามค่านิยมและความเชื่อถือ
- 4.7 ทำงานได้ดีภายใต้สภาวะความกดดัน
- 4.8 ตั้งเป้าหมายที่เป็นจริงได้ และประเมินตนเองได้
- 4.9 ยึดหยุ่นมากในความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- 4.10 มั่นคงในการตัดสินใจ ไม่ว่าคนอื่นคิดอย่างไร

- 4.11 ความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของตนเองและคนอื่นที่มีต่อตนเองน้อยมาก
- 4.12 มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดี
- 4.13 มีพ่อแม่ที่ใจเย็น และคอยส่งเสริมมากกว่าควบคุม

มาร์เซียกล่าวว่ พัฒนาการของสถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่น น่าจะเกิดต่อเนื่องกันไปเป็นขั้นตอน จากขั้นสับสนในการหาเอกลักษณ์ไปสู่ขั้นค้นหาเอกลักษณ์ได้อย่างสมบูรณ์ (รัชนี้ ลาชโรจน์. 2527 : 267)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัวนักเรียน

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเพศ

การเรียนรู้บทบาททางเพศจะเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็ก ทั้งจากความสนใจของตัวเด็กเอง และการเรียนรู้ทางสังคม จากวัยเด็กตอนต้นที่มีการเลียนแบบบิดามารดาเพื่อให้ได้รับความรักจากบิดามารดา ผู้วัยเด็กตอนปลายที่มีความต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ทำให้ความต้องการการยอมรับจากเพื่อนมากขึ้น เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กต้องประพฤติตามบทบาททางเพศของตนและความต้องการนี้ จะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กมีการจับกลุ่มเฉพาะเพศของตน (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2518 : 67) แต่ในวัยรุ่นนั้นจะมีการให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าจะเริ่มมีเพื่อนต่างเพศ สัมพันธภาพระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายจะแปลกไป ความเจริญเติบโตของลักษณะหัตถิยภูมิทางเพศจะเป็นแรงกระตุ้นให้วัยรุ่นชายและหญิงเริ่มสนใจกันและกัน เมื่อมีความสนใจกันและกันแล้วทั้ง 2 ฝ่ายจะเริ่มให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตามบทบาททางเพศของตน (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. 2519 : 18)

ความแตกต่างระหว่างเพศนั้น เด็กจะเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศจากบิดามารดาในระยะแรก จากเพื่อนในระยะต่อมา และเด็กจะมีการเรียนรู้การแสดงบทบาทตามเพศตามวัฒนธรรมของสังคม เช่น เพศหญิงจะต้องมีการแสดงออกเหมือนแม่ มีความสุภาพ เก็บตัว ควบคุมกิริยาได้ดีกว่าเพศชาย (เดโช สนวนานนท์. 2519 : 84)

รัชนี้ ลาชโรจน์ (2527 : 291 - 292) กล่าวว่าความแตกต่างทางเพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเอกลักษณ์แห่งตนในเรื่องอาชีพการงาน กล่าวคือ สภาพทางกายและสังคมที่สืบเนื่องจากการเกิดเป็นเพศต่างกันและมีบทบาทต่างกัน ทำให้ชายและหญิงมีโอกาสเลือกและทำงานต่างกัน ดังนี้

เพศชายมีปัจจัย 5 ประการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกงานของเพศชาย ได้แก่

1. พ่อแม่ผลักดันให้ลูกชายเลือกอาชีพเร็วเกินไป จึงอาจทำให้เกิดการยึดเยียดเอกลักษณ์ทางการงานขึ้นได้

2. พ่อแม่มักส่งเสริมให้ลูกชายพิจารณาเรื่องสถานภาพทางสังคมและเงินรายได้ในการเลือกอาชีพ
3. แม้ว่าวัยรุ่นชายมีโอกาสเลือกอาชีพมากกว่าหญิง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องข้อสนเทศเกี่ยวกับงานอาชีพอยู่ดี
4. วัยรุ่นชายมักเลือกงานที่เสี่ยงอันตรายมากกว่าหญิง แต่เมื่ออายุมากขึ้นจะลดลง
5. ชายถูกบังคับให้รับบทผู้หาเลี้ยงครอบครัว งานที่ทำได้จึงอาจไม่ใช่ชนิดที่พอใจ เพศหญิงมีความลำบากในการเลือกอาชีพการงานมากกว่าชาย ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้
 1. โอกาสได้รับข้อสนเทศเกี่ยวกับงานน้อยกว่าชายมาก ทั้งจากพ่อแม่และโรงเรียน ทั้งนี้งานสำหรับหญิงทำมีน้อยกว่าชายอยู่แล้ว
 2. งานของหญิงส่วนมากมีสถานภาพต่ำกว่าและรายได้น้อยกว่าของชาย
 3. หญิงมักได้รับการฝึกอบรมเรื่องอาชีพในโรงเรียนน้อยกว่าชาย
 4. หญิงส่วนหนึ่งต้องการรอดูว่าจะได้สามีประเภทไหนก่อนเลือกงานและที่อยู่อาศัย
 5. หญิงได้รับการอบรมให้เห็นชีวิตครอบครัวและการดูแลเด็กเป็นหน้าที่และมีความสำคัญ จึงต้องพิจารณาผลของการทำงานแต่ละประเภทต่อชีวิตครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งขึ้น

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮามาเช็ค และโมริ (Hamacheck and Mori. 1964 : 158 - 162) ได้สำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาฝึกหัดชายและหญิงของมหาวิทยาลัยมิชิแกน จำนวน 246 คน เป็นนักศึกษาฝึกหัดครูหญิงสาขาการประถมศึกษา จำนวน 77 คน สาขาการมัธยมศึกษา จำนวน 70 คน และนักศึกษาฝึกหัดครูชาย จำนวน 99 คน ผลปรากฏว่า นักศึกษาฝึกหัดครูชายมีปัญหาด้านความเข้าใจตนเองและผู้อื่นสูงกว่าหญิง

รอตแมน (Rothman. 1984 : Abstract) ได้วิเคราะห์สถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจำนวนทั้งสิ้น 88 คน ผลการศึกษาพบว่า สถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีความแตกต่างกัน

ชีลเดล และมาร์เซีย (Schiedel and Marcia. 1985 : Abstract) ได้ศึกษาพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตน พัฒนาการของความใกล้ชิดสนิทสนม และบทบาททางเพศของนิสิตชายและนิสิตหญิง ผลการศึกษาพบว่า เอกลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพที่แสดงถึงความเป็นชาย นิสิตชายมีระดับเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านิสิตหญิง

เดลลาส และเจอนิกแกน (Dellas and Jernigan. 1990 : Abstract) ได้ศึกษาบุคลิกภาพด้านเอกลักษณ์แห่งตนของนิสิต จำนวนทั้งสิ้น 144 คน โดยศึกษาบุคลิกภาพด้านเอกลักษณ์แห่งตน กับด้านอาชีพ ศาสนา การเมือง และบทบาททางเพศ ผลการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพด้านเอกลักษณ์แห่งตน มีความสัมพันธ์กับอาชีพ ศาสนา การเมือง แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาททางเพศ

มูดี (Mody. 1995 : Abstract) ได้ศึกษาพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนในวัยรุ่น เชื้อสายเอเชีย-อินเดียที่อาศัยอยู่ในอเมริกา กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 115 คน มีอายุระหว่าง 13 - 21 ปี วัดระดับเอกลักษณ์แห่งตนโดยใช้แบบวัด EOM-EIS 2 ผลการศึกษาพบว่า เอกลักษณ์แห่งตนของกลุ่มตัวอย่าง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามตัวแปรเพศ โดยเพศหญิงจะมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับที่สูงกว่าเพศชาย

คริสโตเฟอร์สัน (Kimmel and Weiner. 1995 : 406 ; citing Christopherson. 1988) ได้ศึกษาเอกลักษณ์แห่งตน ของนักเรียนวัยรุ่นชายและหญิง เกรด 7 - เกรด 12 จำนวนทั้งสิ้น 1,691 คน โดยใช้แบบวัด EOM - EIS ผลการศึกษาพบว่า จำนวนของวัยรุ่นเพศหญิง จะมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับสูงกว่าวัยรุ่นเพศชาย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอนว่า เอกลักษณ์แห่งตนขึ้นอยู่กับเพศ ทั้งนี้เป็นเพราะงานวิจัยให้ผลที่ขัดแย้งกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร จะขึ้นอยู่กับเพศหรือไม่

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ลาวอยส์ (สายฝน ควรรผดุง. 2536 : 26 ; อ้างอิงมาจาก La Voice. 1976) ได้ศึกษาพัฒนาการทางเอกลักษณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยใช้แบบวัดเอกลักษณ์แห่งตนที่มีประโยคที่ไม่สมบูรณ์ โดยให้นักเรียนเติมข้อความให้เต็มประโยค (Ego Identity - Incomplete Sentences Blank) ของมาร์เซีย ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีเอกลักษณ์เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ฮาวาร์ด (สายฝน ควรรผดุง. 2536 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Haward. 1960) ที่ได้ใช้แบบสอบถามเรื่องการมีเอกลักษณ์ และพบว่า นักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนการมีเอกลักษณ์สูงกว่านักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วู (Wu. 1995 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในอาชีพของนิสิตหญิงกับสถานะทางเอกลักษณ์ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตหญิงชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป มีพัฒนาการด้านความผูกพันในอาชีพสูงกว่านิสิตหญิงชั้นปีที่ 1 แต่ไม่พบความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของสถานะทางเอกลักษณ์ระหว่างนิสิตหญิงชั้นปีที่ 1 และนิสิตหญิงชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

สายฝน ควรมดวง (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาสถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่นตอนปลายในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 160 คน เป็นนักศึกษาชาย 80 คน และนักศึกษาหญิง 80 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บันทึกเทป เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์สถานะทางเอกลักษณ์ที่ดัดแปลงมาจาก Identity Status Interview โดยมาร์เซียและคณะ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาอยู่ในสถานะที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นเรียนที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียนที่กล่าวมาข้างต้น ยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอนว่าเอกลักษณ์แห่งตนขึ้นอยู่กับระดับชั้นเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะงานวิจัยให้ผลที่ขัดแย้งกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร จะขึ้นอยู่กับระดับชั้นเรียนหรือไม่

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2533 : 107 - 108) ได้เสนอองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรการศึกษากับการพัฒนาสติปัญญา จากการศึกษาวิเคราะห์ที่มาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนการศึกษาชาติ โดยมีหลักการจุดมุ่งหมาย และโครงสร้างที่เน้น 3 ประการคือ

1. นักเรียนจะได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ทักษะ รู้จักคิดเชิงวิเคราะห์ และมีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้มีความรู้พื้นฐานที่อาจจะไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตามอัธยาศัย
2. ด้านอาชีพ มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานด้านอาชีพตามอัธยาศัย มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และให้รู้จักพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นของตน
3. ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ มุ่งให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริง ตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จากความสัมพันธ์ของการจัดหลักสูตรมัธยมศึกษา ปี 2521 นั้น ได้มีการมุ่งพัฒนา ทั้งทางด้านวิชาการ อาชีพ และบุคลิกภาพ ดังนั้น ผู้ที่มีความสามารถทางการเรียนหรือมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ควรจะมีการพัฒนาทั้งทางด้านวิชาการ อาชีพ และบุคลิกภาพที่ดี ริงเนสส์ (Ringness. 1968 : 131) กล่าวว่า เด็กที่ประสบความสำเร็จในการ เรียนมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง ช่วยตัวเองได้ เมื่อเผชิญกับภาวะความ ตึงเครียดและในที่สุดสามารถปรับตัวได้ และมีสุขภาพจิตดี ส่วนคนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำ จะมีความวิตกกังวล ท้อถอย และมุงร้ายต่อผู้อื่น ซึ่งถ้ามีความวิตกกังวลมาก ๆ จะทำให้ คนนั้นมีสุขภาพจิตไม่ดี

2.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

คอส และเอลเลน (Macia. 1980 : 165 ; citing Cross and Alen. 1970) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของเอกลักษณ์แห่งตนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในนักศึกษา มหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย

2.3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ศึกษา พาหะมาก (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาการทาง สติปัญญา โดยใช้แบบทดสอบสติปัญญาแบบก้าวหน้า (The Standard Progressive Matrices) และพัฒนาการทางการปรับตัว พบว่า นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง มีการปรับตัว ได้ดีกว่านักเรียนที่มีสติปัญญาต่ำ ซึ่งการปรับตัวนี้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน คือ เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้เพื่อจะให้ตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยประพฤติตน ตามแนวทางของสังคม ตลอดจนมีความเข้าใจสภาพของตนเองและสภาพความสัมพันธ์กับ ผู้อื่น

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2515 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจและการปรับตัวของนักศึกษาชั้น ป.กศ. ปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงและต่ำว่าจะมีความแตกต่างกันอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาการปรับตัวมากกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กล่าวมา ข้างต้น จะเห็นได้ว่า เอกลักษณ์แห่งตนน่าจะขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากผู้ที่มี ความสามารถทางการเรียนหรือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีการพัฒนาทั้งทางด้าน วิชาการ อาชีพ และบุคลิกภาพ ทำให้เป็นบุคคลที่รู้จักความสามารถ ความถนัด และความ สนใจของตนเอง สามารถปรับตัวได้ดี

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

2.4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

นักการศึกษามีความเห็นตรงกันว่า การเรียนรู้ไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่ควรมีกิจกรรมนอกห้องเรียนที่จะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้การสอนอีกด้วย กิจกรรมเหล่านี้เรียกว่า กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) แต่เดิมก็มีชื่อเรียกกันไปต่าง ๆ นานา เช่น กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมนอกห้องเรียน และกิจกรรมกึ่งหลักสูตร โดยให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนว่า “กิจกรรมนักเรียน” หมายถึง ประสบการณ์ที่จัดขึ้นนอกห้องเรียน จัดอย่างไม่เป็นทางการนัก นักเรียนมีส่วนร่วมและเป็นผู้จัดเอง ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ ไม่ใช่เป็นการเรียนการสอนอย่างปกติ (ประติษฐิ์ ฮวบเจริญ. 2520 : 164 - 165)

กิจกรรมนักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่นักเรียน ทั้งด้านวิชาการและประสบการณ์ของชีวิต ที่นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน โดยจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้นักเรียนทราบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน สร้างความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในสังคม เป็นการเตรียมตัวเด็กให้ทำประโยชน์แก่ชุมชน (นิตยา เปลื้องนุช. 2519 : 74)

ประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่นิยมจัดกันมีดังนี้ (ภิญโญ สาร. 2516 : 299)

1. สถานนักเรียน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปกครองนักเรียนร่วมกับครู
2. ชมรม มีทั้งชมรมทางวิชาการ และชมรมงานอดิเรกต่าง ๆ ชมรมวัฒนธรรม ชมรมกีฬา และอื่น ๆ แล้วแต่ความสนใจของนักเรียน
3. การจัดทำวารสาร
4. การแสดงทางศิลปะ เป็นผลงานที่นักเรียนทำขึ้นในชั้นเรียน
5. การแสดงละคร เป็นการแสดงของนักเรียน
6. การแสดงดนตรี การจัดตั้งวงดนตรีภายในโรงเรียน
7. ลูกเสือ อนุชาชาติ เนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์
8. การทัศนอาจร

ผลจากการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น จะมีทั้งต่อนักเรียนเอง ต่อโรงเรียน และต่อชุมชนด้วย ในการดำเนินชีวิตในภายภาคหน้าของนักเรียน ส่วนมากจะประสบความสำเร็จ ความล้มเหลวมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาที่เด็กแต่ละคนได้ผ่านการฝึกฝน กิจกรรมต่างๆ มาเพียงไร (อุดม หนูทอง. 2518 : 2) ผลที่เกิดขึ้นนั้น มีทั้งผลดีและผลเสีย

ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะผลดีและผลเสียต่อนักเรียนเท่านั้น โดยสรุปจากข้อคิดเห็นของ ธนุ แสงศักดิ์ (2513 : 4) ดังนี้

ผลดีของกิจกรรมนักเรียน

1. เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
2. ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. รู้จักตนเองดีขึ้น
4. มีโอกาสพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. มีโอกาสได้พัฒนาบุคลิกภาพแห่งการเป็นผู้นำ
6. ได้มีโอกาสฝึกให้มีความรับผิดชอบ
7. ได้สนองความสามารถและความสนใจของตนเอง
8. ได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกัน เช่น การประชุม การอภิปราย การทำงานร่วมกัน เป็นต้น

9. ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

ผลเสียของกิจกรรมนักเรียน

1. นักเรียนใช้เวลาในการจัดกิจกรรมมากจนเป็นผลเสียต่อการเรียน
2. กิจกรรมบางอย่าง เช่น กีฬา ว่ายน้ำ ที่ เน้นเรื่องการแข่งขันมากจนเกินไป จนทำให้เกิดการแข่งขันกันอันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกันภายในโรงเรียนหรือกับโรงเรียนอื่น
3. กิจกรรมบางอย่าง นักเรียนเอาจริงเอาจังมากเกินไป จนเกิดความเข้าใจผิดในบทบาทของตัวเอง และนำไปสู่ความขัดแย้งกับครู

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

งานวิจัยในต่างประเทศ

สแตน (Bloland. 1987 : 291 ; citing Stein. 1977) ได้ศึกษาการทำกิจกรรมของนิสิต พบว่า ความถี่ในการทำกิจกรรมในองค์กรของมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการบรรลุเอกลักษณ์ (Achievement of Identity) นั่นคือ นิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสูง จะบรรลุเอกลักษณ์มากกว่านิสิตที่มีความถี่ในการร่วมกิจกรรมน้อย

ดิง (Ting. 1996 : Abstract) ได้สร้างแบบวัดเอกลักษณ์แห่งตนเพื่อให้มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นมากขึ้น แบบวัดประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 93 ข้อ ซึ่งวัดเอกลักษณ์แห่งตนในด้านความมั่นใจในตนเอง เอกลักษณ์ทางเพศ การรับรู้ทางด้านร่างกาย การรับรู้ถึงความสำเร็จและความวิตกกังวล นอกจากนี้ ดิงยังพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม มีความสัมพันธ์กับคะแนนเอกลักษณ์แห่งตนในด้านการรับรู้ทางด้านร่างกาย และความมั่นใจในตนเอง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนน่าจะมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนจะสนองความสามารถและความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อม

3.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

จากสภาพทางเศรษฐกิจปัจจุบันนี้ ผลักดันให้บิดามารดาต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่ เป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีเวลาในการดูแลบุตรน้อยลง โดยเฉพาะในเขตเมือง ภาระในการดูแลเด็ก จึงตกเป็นของปู่ย่าตายาย ญาติ หรือพี่เลี้ยง คนรับใช้ อันเป็นต้นเหตุนำไปสู่ปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัวของเด็ก (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. 2535 : 17) หรือแม้แต่สัมพันธภาพในครอบครัวอาจขึ้นกับภาวะของเศรษฐกิจด้วย โดยครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ สามีภรรยาจะห่างเหินกันมากกว่า มีอารมณ์โหดเหี้ยมมากกว่า ระวังสงสัยมากกว่า มีการทะเลาะเบาะแว้งและขัดแย้งมากกว่า สามีภรรยาที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและสูง ซึ่งเป็นผลจากการไม่รู้จักยึดหยุ่น ขาดการร่วมมือกัน ต่างคนต่างอยู่ กิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นไปได้ในลักษณะต่างคนต่างทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ประสานกัน นอกจากนี้สิ่งที่ปรากฏโดยทั่วไปของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ คือ ครอบครัวนั้นส่วนมากบิดามารดาไม่มีโอกาสในด้านการศึกษา หรือการมีงานทำ หรืออาจจะมียาหรือมารดาเพียงคนเดียวคนหนึ่งเท่านั้นที่รับผิดชอบและให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนครอบครัว (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 175 - 176 ; อ้างอิงมาจาก Besner. 1967)

นอกจากนี้ปัญหาทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลเสียตามมาได้หลายประการ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะยากจน เด็กจะต้องช่วยตัวเอง อยู่กันเอง บิดามารดาไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนมากนัก ดังนั้น โอกาสที่เด็กจะประพฤติตัวเสื่อมเสีย คบเพื่อนฝูงที่เกเรตั้งเป็นกลุ่ม เป็นแก๊งค์ ดิตยาเสพติด หรือก่อความไม่สงบแก่ส่วนรวม เช่น ลักขโมย วิวรรจนถึงคดีอาชญากรรมต่าง ๆ นั้น มีมากที่สุด และในครอบครัวยากจนนั้น เด็กอาจเกิดมีปัญหาด้านจิตใจเพราะเมื่อครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ สมาชิกในบ้านมักจะไม่ค่อยมีความสุขเท่าที่ควร เกิดความระหองระแหงในครอบครัว เพราะต้องผจญกับปัญหาหนักไม่มีเวลาสนุกสนาน รื่นเริง บรรยากาศในครอบครัวมีแต่ความตึงเครียด ส่งผลตามมาก็คือ การทะเลาะเบาะแว้ง ไม่ลงรอยกัน ไม่สามัคคีกัน หากพิจารณาในแง่การศึกษาพบว่า เด็กที่มีฐานะเศรษฐกิจดี มีโอกาสได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาที่ดีกว่าเด็กที่ฐานะยากจน (อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ. 2532 : 28 - 30)

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

สปริงเกอร์ (พวงสร้อย วรกุล. 2522 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Springer. 1938) ได้ศึกษาพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างมากกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว กล่าวคือ เด็กที่มาจากบ้านที่ยากจน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะเป็นคนที่ปรับตัวไม่ดีและมีอารมณ์ไม่มั่นคง มีปริมาณมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับปานกลาง โดยการปรับตัวนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน คือเป็นขบวนการที่บุคคลใช้ในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางของสังคม ตลอดจนเข้าใจสภาพของตนเองและสภาพความสัมพันธ์กับผู้อื่น

เดวิด (David. 1992 : Abstract) ได้ศึกษาพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนในวัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-ยิว จำนวนทั้งสิ้น 1,329 คน และวัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-อาหรับ จำนวนทั้งสิ้น 780 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในเกรด 10 ถึงเกรด 12 จากโรงเรียนทั้งหมด 9 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-อาหรับ มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตนในด้านรูปร่างภายนอกและด้านการเข้าสังคม ต่ำกว่าวัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-ยิว ทั้งนี้เป็นเพราะวัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-อาหรับ มีแรงกดดันส่วนหนึ่งมาจากภาวะทางเศรษฐกิจ

3.1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่และการปรับตัวในนักเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 499 คน พบว่าวัยรุ่นที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับปานกลาง และสูง จะมีการปรับตัวสูงกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะความเป็นอยู่ต่ำ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนำจะมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน เนื่องจากเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี จะมีโอกาสได้รับการตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ได้มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

3.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว

3.2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว

บรรยากาศในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล บรรยากาศที่ดีในครอบครัวเกิดจากบุคคลในครอบครัวแสดงความรัก ความห่วงใย ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อประสบปัญหาทุกคนยินดีจะหันหน้าเข้าปรึกษากัน บิดามารดาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่

เด็กรักและเชื่อฟัง ดังนั้นถ้าบิดามารดาได้อุทิศเวลาในการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กจะประพฤติตนในทางที่ดี เป็นสมาชิกใหม่ที่สมบูรณ์ของสังคม ดังที่ มีด (Kando. 1971 : 178 ; citing Mead. 1934) กล่าวว่า บรรยากาศในครอบครัวที่ดี เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันของบุคคลในครอบครัว เด็กจะเกิดการเรียนรู้ที่จะ สวมบทบาทของบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เริ่มด้วยการสวมบทบาทของพ่อแม่ โดยเด็กจะยอมรับเอา เอกลักษณ์ของบิดามารดาและยึดถือเป็นโลกของตัวเอง ขณะเดียวกันก็จะเรียนรู้บทบาทของ ตัวเองด้วยการสวมบทบาทที่บิดามารดากำหนดให้ บรรยากาศในครอบครัวที่ดีจึงมีส่วนทำให้ เด็กรู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม ✓

พาร์สัน (Baldwin. 1968 : 565 ; citing Parsons. 1960) ได้กล่าวว่าบรรยากาศ ในครอบครัวดีหรือไม่ เกิดจากการที่บิดามารดารวบรวมเอาประสบการณ์ความรู้ที่ถูกต้องมาใช้ ควบคุมพฤติกรรมของเด็ก ให้เกิดความเชื่อที่เกิดความรู้และความรู้สึกในสิ่งที่เป็นความจริง ซึ่งเป็น การวางพื้นฐานโครงสร้างของพฤติกรรม และพื้นฐานจากความรักที่แท้จริงของบิดา มารดา เพื่อช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ โดยอาศัยภาษาเป็น สื่อในการติดต่อสัมพันธ์กัน บรรยากาศในครอบครัวจึงมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ในระหว่าง สมาชิกของครอบครัวจะเป็นไปอย่างถาวร และทำให้เด็กมีเอกลักษณ์ที่มั่นคงฝังแน่นในตัวเด็ก

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 176 ; อ้างอิงมาจาก Coleman and Hammen. 1974 : 312) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของบรรยากาศในครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้แก่ ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับ และการยกย่องเด็ก บรรยากาศในครอบครัวซึ่งประกอบด้วย ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับบุคลิกภาพด้วยความเหมาะสม สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับสถานการณ์ มีความสำคัญต่อพัฒนาการและ ความสมบูรณ์แห่งบุคลิกภาพของสมาชิกในครอบครัวนั้น ๆ

นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคนอื่น ๆ (2520 : 197) กล่าวว่า ประสบการณ์ที่เด็ก ได้รับจากที่บ้าน เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและการปรับตัวของ เด็ก บรรยากาศของบ้านเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการ หากเด็กมาจากบ้านที่มีบรรยากาศดี เด็กจะมีความรู้สึกดีและสามารถปรับตัวได้ดีกับสังคมนอกบ้าน

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว

3.2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

แอนเดอสัน และเฟลมมิง (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : 32 ; อ้างอิงมาจาก Anderson and Fleming. 1987) ได้ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์แห่งตนของนิสิต วิทยาลัยจำนวน 93 คน โดยให้รายงานความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ผลปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในลักษณะที่แน่นแฟ้นกับการสร้าง เอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น

วิลเลมเสน และวอเตอร์แมน (Willemsen and Waterman. 1991 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานะเอกลักษณ์แห่งตนกับบรรยากาศในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิต จำนวนทั้งสิ้น 83 คน แยกเป็นนิสิตชาย 38 คน นิสิตหญิง 45 คน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตหญิงมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านิสิตชาย ซึ่งการประสบความสำเร็จในการค้นพบเอกลักษณ์แห่งตนของนิสิตหญิงนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการได้รับการส่งเสริมจากปัจจัยด้านครอบครัว คือครอบครัวมีบรรยากาศที่น่าประทับใจ มีความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัวน้อย

แซนดร้า ลี (Sandra Lee. 1995 : Abstract) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นเชื้อสายเม็กซิกัน - อเมริกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 122 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในเกรด 10 และเกรด 12 วัดเอกลักษณ์แห่งตนของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบวัด EOM-EIS ผลปรากฏว่า วัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์แห่งตนอย่างมั่นคง จะมีบรรยากาศในครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาให้การยอมรับในตัวบุตร

ปีเตอร์สัน (Daniel. 1997 : 114 ; citing Peterson. 1989) ศึกษาพบว่า ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตน โดยความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่น จะทำให้บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี ก่อให้เกิดความเครียด ซึ่งมีผลกระทบต่ออารมณ์และการปรับตัวของวัยรุ่น

3.2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

อุษา ศรีจินดารัตน์ (2533 : 191) ได้ศึกษาพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอิกโก้ ที่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของการทำงานและการรับรู้คุณค่าของศาสนา ในวัยรุ่นไทยภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 6 และนักเรียนอาชีวศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 480 คน ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ทางบ้านเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอิกโก้ โดยวัยรุ่นที่ได้รับความรักสนับสนุนมากจากที่บ้าน มักจะเป็นผู้ที่มีพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอิกโก้สูง

เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี (2540 : 61) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัวกับเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลาง จำนวน 200 คน ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล-อารมณ์ สามารถทำนายเอกลักษณ์แห่งตนของเด็กวัยรุ่นได้ดีตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า บรรยากาศในครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน เนื่องจากบรรยากาศในครอบครัวที่ประกอบด้วยความรัก ความอบอุ่น จะมีความสำคัญต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก ช่วยให้เด็กรู้จักปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ มีความสามารถในการปรับตัว

3.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

3.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

กรอนลันด์ (พวงสร้อย วรกุล. 2522 : 29 ; อ้างอิงมาจาก Grounlund. 1959) กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนจนสู่วัยผู้ใหญ่ ประสบการณ์การเข้าสังคมย่อมกว้างขวางออกไปตามลำดับ หากทุกสิ่งทุกอย่างได้พัฒนาไปตามปกติ กล่าวคือ เมื่อถึงวัยเข้าเรียนเด็กได้มีโอกาสมีความสัมพันธ์กับเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อน เด็กจะรับรู้บทบาทของตนว่าควรจะทำอย่างไรเมื่อต้องการอยู่กับเพื่อน การที่ได้ก็อยู่ร่วมกับเพื่อนได้ จะทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ มีความมั่นใจ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

การมีสัมพันธภาพจะช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถด้านสังคมในห้วงยาม อยู่เสมอ ทักษะและความสามารถที่เกิดขึ้นจากการมีสัมพันธภาพคือ ความสามารถในการสร้างมิตรกับคนแรกรู้จัก ความมั่นใจในการติดต่อพบปะสังสรรค์ และความเข้าใจรู้จักตนเอง และผู้อื่น (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Crockett. 1985)

วอเตอร์แมน (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Waterman. 1982) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลช่วยให้รู้ถึงความคาดหวังที่กลุ่มมีต่อตน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดพัฒนาการด้านเอกลักษณ์แห่งตน

3.3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

3.3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

โดโนแวน (สุรพงษ์ ชูเดช. 2534 : 28 ; อ้างอิงมาจาก Donovan. 1975) ศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สับสนในเอกลักษณ์ มีลักษณะเป็นพวกถดถอย ขาดการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมตามสภาพความเป็นจริง ระมัดระวังในการสมาคมกับครูหรือเพื่อน และบางครั้งก็มีอาการคับข้องและโกรธง่าย ส่วนกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ตามบิดามารดา มีความรับผิดชอบสูง มีความเมตตากรุณา และชอบทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อน กลุ่มนี้จะวางตัวได้ดีที่สุดเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่สูงกว่า จะวิตกกังวลมากเมื่อวิธีการและเป้าหมายที่วางไว้ มีสถานภาพคลุมเครือ ทั้งนี้เพราะพวกเขาขาดประสบการณ์ในการแสดงออกทางอารมณ์ ไม่ว่าจะในทางดีหรือไม่ดีต่อกลุ่มเพื่อนและครู สำหรับกลุ่มแสวงหาเอกลักษณ์เป็นบุคคลที่ช่างพูด ชอบแสดงความรู้สึกออกมาทันทีอย่างชัดเจน ชอบการแข่งขันและการเป็นผู้นำ กลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มมีเอกลักษณ์แห่งตนเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยชอบการแข่งขัน ชอบเป็นผู้ร่วมกลุ่ม และไม่ค่อยแสดงความรู้สึกต่อต้านหรือไม่เป็นมิตรอย่างเด่นชัด ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้คือ พวกเขาจะไม่ใช้กลไกในการป้องกันตนเองมาก และมีเหตุผลในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จากผลการวิจัยของโดโนแวน แสดงว่า การเข้ากลุ่มทางสังคมอาจช่วยให้บุคคลมีเอกลักษณ์แห่งตนได้ พวกเขาไม่เข้ากลุ่มก็อาจเป็นพวกที่ยังสับสนในบทบาท เพราะขาดประสบการณ์ทางสังคม

กรีนเบอร์เกอร์ และแมคโคโนชี (กาญจนนา พึ่งเนตร. 2537 : 22 ; อ้างอิงมาจาก Greenberger & McConochie. 1977) ได้ศึกษาพบว่าผู้หญิงใช้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นประโยชน์ในการค้นหาและทำให้เอกลักษณ์แห่งตนชัดเจนยิ่งขึ้น

กาเคอร์กิส และอดัมส์ (กาญจนนา พึ่งเนตร. 2537 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Kacurguis & Adams. 1980) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนและความรู้สึกสนิทลึกซึ้ง กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปีที่ 3 และ 4 อายุระหว่าง 19 - 25 ปี จำนวน 88 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างยังมีพัฒนาการด้านเอกลักษณ์แห่งตนดีเท่าไร สัมพันธไมตรีอันสนิทลึกซึ้งยิ่งมากเท่านั้น

ฟิช และอดัมส์ (กาญจนนา พึ่งเนตร. 2537 : 50 - 51 ; อ้างอิงมาจาก Fitch and Adams. 1983) ได้ศึกษาพบว่า เอกลักษณ์แห่งตนเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล นั่นคือ ผู้ที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดี มักพบเอกลักษณ์แห่งตนได้ง่ายกว่า นอกจากนี้ การได้เรียนรู้ ได้ฝึกฝนทักษะ ซึ่งทักษะนี้เกี่ยวข้องกับการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จะช่วยส่งเสริมให้เอกลักษณ์แห่งตนพัฒนาขึ้น

คาลด์เวลล์ และคนอื่นๆ (Caldwell and others. 1989 : Abstract) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนกับจำนวนของเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิต จำนวน 193 คน ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน

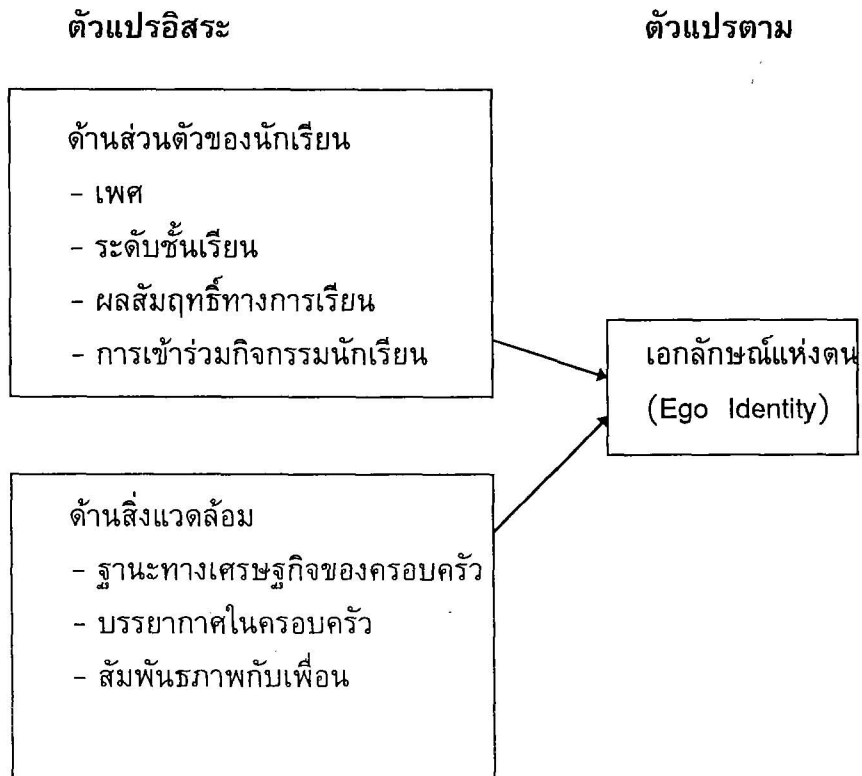
ปาปินิ และคนอื่นๆ (Papini and others. 1989 : Abstract) ได้ศึกษาสถานะทางเอกลักษณ์ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 15 - 20 ปี จำนวนทั้งสิ้น 178 คน ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะของเอกลักษณ์สูง จะมีลักษณะชอบเข้าร่วมกลุ่ม ส่วนวัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะของเอกลักษณ์ต่ำ จะมีลักษณะปิดกั้นตนเองในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

3.3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

กาญจนนา พึ่งเนตร (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับเอกลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง พิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 293 คน อายุเฉลี่ยระหว่าง 12 - 18 ปี ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อนที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อน น่าจะมีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน เนื่องจากการมีสัมพันธภาพกับเพื่อน บุคคลจะได้แสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของตนต่อเพื่อน อีกทั้งได้รับบทบาทของตน เมื่อต้องอยู่ร่วมกับเพื่อน ทำให้บุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 892 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และเป็นนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. สุ่มกลุ่มโรงเรียนมา 7 กลุ่ม จากกลุ่มโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้แก่ กลุ่ม 1,2,3,4,5,6 และ 8
2. ในแต่ละกลุ่ม สุ่มโรงเรียนมากลุ่มละ 1 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้แก่ โรงเรียนสารวิทยา โรงเรียนกุนนที่รุทธารามวิทยาคม โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย โรงเรียนทิวศากษิก โรงเรียนเทพลีลา โรงเรียนราชวินิตมัธยม และโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
3. ในแต่ละโรงเรียน สุ่มห้องเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนละ 9 ห้องเรียน โดยแบ่งเป็นชั้นละ 3 ห้องเรียน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
4. ให้นักเรียนจากห้องเรียนที่สุ่มมาได้ในข้อ 3 ในแต่ละโรงเรียน จำนวน 1,387 คน ตอบแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง และให้ระบุชื่อเพื่อนสนิทที่เรียนในโรงเรียนเดียวกับนักเรียน จำนวน 3 คน โดยให้เรียงตามลำดับจากสนิทมากที่สุด ไปถึงน้อยที่สุด รวมทั้งให้ตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว และแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 1,387 ฉบับ ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 1,344 ฉบับ

ผู้วิจัยคัดเลือกเพื่อนสนิท จำนวน 1 คน ตามที่นักเรียนระบุชื่อไว้ในข้อ 4 เพื่อมาประเมินเอกลักษณ์ของนักเรียน ตามแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิทที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยจะเลือกเพื่อนสนิทคนที่นักเรียนระบุชื่อไว้เป็นลำดับแรก มาเป็นผู้ประเมินเอกลักษณ์ของนักเรียน แต่ถ้าพบว่าเพื่อนสนิทคนนั้น ผู้วิจัยได้เลือกให้เป็น

ผู้ประเมินเอกลักษณ์ของนักเรียนคนอื่นแล้ว ผู้วิจัยก็จะเลือกเพื่อนสนิทคนที่นักเรียนระบุชื่อไว้ เป็นลำดับที่ 2 แทน ในทำนองเดียวกัน หากพบว่าเพื่อนสนิทคนนั้น ผู้วิจัยได้เลือกให้เป็นผู้ ประเมินเอกลักษณ์ของนักเรียนคนอื่นแล้ว ผู้วิจัยก็จะเลือกเพื่อนสนิทคนที่นักเรียนระบุชื่อไว้ เป็นลำดับที่ 3 แทน

การที่ผู้วิจัยให้นักเรียนระบุชื่อเพื่อนสนิทไว้ถึง 3 คน เพราะต้องการให้มีการกระจาย ในการเลือกเพื่อนสนิท หรือเพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนในการเลือกเพื่อนสนิท ซึ่งจะทำให้นักเรียนที่ได้รับเลือกให้เป็นเพื่อนสนิท ไม่ต้องประเมินเอกลักษณ์ของเพื่อน จำนวนหลายคน

5. วิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จากการที่นักเรียนประเมินด้วยตนเอง และระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนที่เพื่อนสนิทประเมินให้ โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ แล้วคัดเลือกนักเรียนที่มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนจากการประเมินด้วยตนเองที่อยู่ในระดับเดียวกันกับระดับเอกลักษณ์แห่งตนที่เพื่อนสนิทประเมินให้ ได้จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,018 คน ซึ่งถือว่านักเรียนเหล่านี้ เป็นนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท

6. สุ่มนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ของยามานะ (ประคอง กรรณสูต. 2538 : 357) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 892 คน ดังแสดงกลุ่มตัวอย่างในตาราง 1

ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับชั้นเรียน

โรงเรียน	ม.4	ม.5	ม.6
1. กุณนที่รุทธารามวิทยาคม	52	35	45
2. ราชวินิตมัธยม	55	30	42
3. เทพลีลา	55	42	45
4. ชีโนรสวิทยาลัย	54	30	35
5. สารวิทยา	53	35	35
6. ทวีธาภิเษก	50	40	42
7. รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน	52	30	35
รวม	371	242	279

✓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
2. แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน
3. แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว
4. แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน
5. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง
6. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของเพื่อนสนิท

✓ วิธีการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

- ✓ 1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ✓

ตัวอย่างแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้ว โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างต่อไปนี้

1. เพศ
 - () ชาย
 - () หญิง
2. ขณะนี้นักเรียนกำลังเรียนอยู่ชั้น
 - () มัธยมศึกษาปีที่ 4
 - () มัธยมศึกษาปีที่ 5
 - () มัธยมศึกษาปีที่ 6
3. คะแนนเฉลี่ยสะสม (G.P.A.) ของทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา
 - () ต่ำกว่า 2.00
 - () ตั้งแต่ 2.00 - 2.99
 - () ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป

4. รายได้ของบิดามารดาารวมกันในแต่ละเดือน หรือรายได้ของผู้ปกครองที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

- () ต่ำกว่า 5,000 บาท
- () ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท
- () สูงกว่า 10,000 บาทขึ้นไป

✓ 2. แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และศึกษาจากแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนของ พัชราพันธ์พัฒนกุล (2527)

2.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามในข้อ 2.2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรรณพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้

2.4 นำแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในข้อ 2.3 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 35 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุด ลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25% และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25% เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนจำนวน 27 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.83 - 14.61

2.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในข้อ 2.4 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9461

ตัวอย่างแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

- ทุกครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนเป็นประจำทุกครั้งที่บ่อยครั้งมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนเกือบทุกครั้ง
- บ่อยครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนบ่อยครั้ง
- นาน ๆ ครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนน้อยครั้งมาก
- ไม่เคยเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับกรกระทำของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง มาก	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
0	ฉันลงคะแนนเสียงเลือก ตั้งประธานนักเรียน
00	ฉันมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมของชุมนุม

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

- ทุกครั้ง ให้ 5 คะแนน
- บ่อยครั้งมาก ให้ 4 คะแนน
- บ่อยครั้ง ให้ 3 คะแนน
- นาน ๆ ครั้ง ให้ 2 คะแนน
- ไม่เคยเลย ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

ทุกครั้ง	ให้ 1 คะแนน
บ่อยครั้งมาก	ให้ 2 คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้ 3 คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้ 4 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.25 หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.74 หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.75 - 5.00 หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก

3. แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในครอบครัว

3.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และศึกษาจากแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวของ จรรยา เกษศรีสังข์ (2537)

3.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามในข้อ 3.2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรณพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้

3.4 นำแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัวในข้อ 3.3 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุด ลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25% และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25% เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว จำนวน 23 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.93 - 11.71

3.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในข้อ 3.4 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8845

ตัวอย่างแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนมาก

จริงปานกลาง หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนบ้าง

ค่อนข้างไม่จริง หมายถึง ค่อนข้างไม่ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียน

ไม่จริง หมายถึง ไม่ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
0	สมาชิกในครอบครัวของฉันทะเลาะเบาะแว้งกัน
00	สมาชิกในครอบครัวของฉันจะคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

จริงมาก ให้ 4 คะแนน

จริงปานกลาง ให้ 3 คะแนน

ค่อนข้างไม่จริง ให้ 2 คะแนน

ไม่จริง ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 1 คะแนน
จริงมาก	ให้ 2 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	ให้ 4 คะแนน
ไม่จริง	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.25 หมายถึง บรรยากาศในครอบครัวไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.74 หมายถึง บรรยากาศในครอบครัวปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.75 - 5.00 หมายถึง บรรยากาศในครอบครัวดี

✓ 4. แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพกับเพื่อน

4.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และศึกษาจากแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อนของ ชมนุช บุญสิทธิ์ (2541)

4.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามในข้อ 4.2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรรณพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้

4.4 นำแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อนในข้อ 4.3 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วจำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุด ลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25% และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25% เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน จำนวน 23 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.97 - 7.57

4.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในข้อ 4.4 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.7905

ตัวอย่างแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ส่วนใหญ่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่

จริงพอประมาณ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงบางส่วน

จริงเพียงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
0	ฉันแบ่งปันขนมให้เพื่อน
00	เมื่อเพื่อนมีปัญหา ฉันอยากให้ความช่วยเหลือ

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

มาก ให้ 4 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด ให้ 1 คะแนน

มาก ให้ 2 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 4 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายสัมพันธภาพกับเพื่อน

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.25 หมายถึง สัมพันธภาพกับเพื่อนไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.74 หมายถึง สัมพันธภาพกับเพื่อนปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.75 - 5.00 หมายถึง สัมพันธภาพกับเพื่อนดี

5. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน

5.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของตนเองให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

5.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามในข้อ 5.2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จิตรศุภกุล รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรพรรณพิศ วาณิชยการ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้

5.4 นำแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของตนเองในข้อ 5.3 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน ³⁰ 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุด ลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25% และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25% เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง จำนวน 30 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.78 - 7.65

5.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในข้อ 5.4 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ ^{ของ}แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8165

ตัวอย่างแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของตนเอง (มคอ.๑๖ หน้า ๑๗)
คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีช่องให้เลือกตอบดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
 ส่วนใหญ่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่
 จริงพอประมาณ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงบางส่วน
 จริงเพียงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงเล็กน้อย
 ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
	<u>ด้านการรู้จักและเข้าใจ ตนเอง</u>					
0	ฉันเป็นคนร่าเริง
	<u>ด้านการยอมรับตนเอง</u>					
0	ฉันมีความพอใจในตนเอง..
	<u>ด้านความมั่นใจในตนเอง</u>					
0	เมื่อฉันไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ฉันก็จะบอกให้เขาทราบ
	<u>ด้านความไว้วางใจตนเอง และผู้อื่น</u>					
0	ฉันรู้สึกถูกทอดทิ้ง
	<u>ด้านความเป็นตัวของตัวเอง</u>					
0	ฉันชอบเลียนแบบเพื่อน
	<u>ด้านความคิดริเริ่ม</u>					
0	ฉันได้วางแผนชีวิตของ ตนเองทั้งในระยะสั้นและ ระยะยาว
	<u>ด้านความขยันหมั่นเพียร</u>					
0	ใคร ๆ มองว่าฉันเป็นคน ขี้เกียจ

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้ 4 คะแนน
จริงพอประมาณ	ให้ 3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้ 2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้ 2 คะแนน
จริงพอประมาณ	ให้ 3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้ 4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.25 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.74 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.75 - 5.00 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง

6. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

6.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งตน

6.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของเพื่อนสนิทให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

6.3 หาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามในข้อ 6.2 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จัตรศุกกุล รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง และอาจารย์พรณพิศ วาณิชย์การ ตรวจสอบด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้

6.4 นำแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของเพื่อนสนิทในข้อ 6.3 ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 100 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยนำคะแนนที่ตรวจได้มาเรียงลำดับจากคะแนนสูงสุด ลงมาถึงคะแนนต่ำสุด นำนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มคะแนนสูง 25% และนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มต่ำ 25% เพื่อมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายข้อ โดยใช้ t-test โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาใช้เป็นแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท จำนวน 30 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 1.77 - 6.01

6.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในข้อ 6.4 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8221

ตัวอย่างแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของเพื่อนสนิท

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้ว พิจารณาข้อความนั้น ๆ ว่าตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีช่องให้เลือกตอบดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากที่สุด
ส่วนใหญ่จริง	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่
จริงพอประมาณ	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเพียงบางส่วน
จริงเพียงเล็กน้อย	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเพียงเล็กน้อย
ไม่จริงเลย	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
0	<u>ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง</u> เพื่อนของฉันเป็นคนร่าเริง
0	<u>ด้านการยอมรับตนเอง</u> เพื่อนของฉันเคยนิทา คนอื่น
0	<u>ด้านความมั่นใจในตนเอง</u> เมื่อเพื่อนของฉันไม่เห็นด้วย กับใคร เขาก็จะบอกให้คน นั้นทราบ
0	<u>ด้านความไว้วางใจตนเอง และผู้อื่น</u> เพื่อนของฉันรู้สึกถูกทอดทิ้ง ด้านความเป็นตัวของตัวเอง
0	เพื่อนของฉันชอบเลียนแบบ ผู้อื่น
0	<u>ด้านความคิดริเริ่ม</u> เพื่อนของฉันได้วางแผน ชีวิตของตนเองทั้งในระยะ สั้นและระยะยาว
0	<u>ด้านความขยันหมั่นเพียร</u> ใคร ๆ มองว่าเพื่อนของฉัน เป็นคนขี้เกียจ

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้ 4 คะแนน
จริงพอประมาณ	ให้ 3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้ 2 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมากที่สุด	ให้ 1 คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้ 2 คะแนน
จริงพอประมาณ	ให้ 3 คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้ 4 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.25 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 2.26 - 3.74 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 3.75 - 5.00 หมายถึง ระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูง

✓ 7. การหาความสอดคล้องระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนตามการประเมินด้วยตนเอง กับตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท มีขั้นตอนดังนี้

7.1 ให้นักเรียนในโรงเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ จำนวน 30 คน ตอบแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตน และให้ระบุชื่อเพื่อนสนิทที่เรียนในโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญนี้ จำนวน 3 คน ผู้วิจัยให้เพื่อนสนิท 1 คนที่นักเรียนระบุชื่อไว้ ประเมินเอกลักษณ์ของนักเรียน

7.2 วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนตามการประเมินด้วยตนเอง กับตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบอันดับ (Rank Correlation) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .533 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นั่นคือวิธีการประเมินเอกลักษณ์แห่งตนด้วยตนเอง ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ มีความเชื่อถือได้เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย

วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขออนุญาตในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตจากผู้อำนวยการของโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในลำดับต่อไป

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์

วิธีจัดการกับข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษาโดยคำนวณค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)
4. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square test)
5. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตาม การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)
6. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ
 - 2.1 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยใช้สูตร t-test
 - 2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)
3. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง กับตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท ได้แก่ สหสัมพันธ์แบบอันดับ (Rank Correlation)

4. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

4.1 หาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)

4.2 เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square test)

4.3 เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

4.4 เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้นคว้า

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์และการแปลผล

ในการวิเคราะห์และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
χ^2	แทน สถิติที่ใช้พิจารณาใน χ^2 -Distribution
O	แทน ค่าความถี่ที่ได้จากการสังเกต
E	แทน ค่าความถี่ที่ได้จากการคาดหวัง
Df	แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-Distribution
t	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution
P	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ
R	แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา โดยคำนวณค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยายภาคในครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient)
4. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

5. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

6. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้ ✓

1. จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

2. ผลการวิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายใน กรุงเทพมหานคร

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

4. ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

5. ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตาม การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว

6. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตาม สัมพันธภาพกับเพื่อน

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

ตัวแปร	ระดับของตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	445	49.89
	หญิง	447	50.11
	รวม	892	100.00
2. ระดับชั้นเรียน	ม.4	371	41.59
	ม.5	242	27.13
	ม.6	279	31.28
	รวม	892	100.00
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ต่ำ	235	26.34
	ปานกลาง	509	57.06
	สูง	148	16.60
	รวม	892	100.00
4. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว	ต่ำ	41	4.60
	ปานกลาง	242	27.13
	สูง	609	68.27
	รวม	892	100.00
5. การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน	น้อย	330	36.99
	ปานกลาง	525	58.86
	มาก	37	4.15
	รวม	892	100.00
6. บรรยากาศในครอบครัว	ไม่ดี	10	1.12
	ปานกลาง	364	40.81
	ดี	518	58.07
	รวม	892	100.00
7. สัมพันธภาพกับเพื่อน	ไม่ดี	0	0.00
	ปานกลาง	343	38.45
	ดี	549	61.55
	รวม	892	100.00

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชาย ร้อยละ 49.89 เป็นนักเรียนหญิง ร้อยละ 50.11 ส่วนมากเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 41.59 ที่เหลือเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 31.28 และเรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 27.13 นักเรียนส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.06 ที่เหลือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 26.34 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 16.60

นักเรียนส่วนมากมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 68.27 ที่เหลือมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.13 และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 4.60 นักเรียนส่วนมากเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.86 ที่เหลือเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 36.99 และเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 4.15 นักเรียนส่วนมากอยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี คิดเป็นร้อยละ 58.07 ที่เหลืออยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.81 และอยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 1.12 นักเรียนส่วนมากมีสัมพันธภาพกับเพื่อน อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 61.55 และมีสัมพันธภาพกับเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.45 และไม่พบนักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับไม่ดีเลย

2. ผลการวิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 3

ตาราง 3 ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร

ระดับเอกลักษณ์แห่งตน	จำนวน (คน)	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
ต่ำ	2	2.17	0.09	0.22
ปานกลาง	653	3.32	0.29	73.21
สูง	237	4.02	0.20	26.57
รวม	892	3.49	0.41	100.00

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเอกลักษณ์แห่งตน เท่ากับ 3.49 ซึ่งจัดอยู่ในระดับที่มีเอกลักษณ์แห่งตนปานกลาง เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่ม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีเอกลักษณ์แห่งตนอยู่

ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 73.21 รองลงมา คือเอกลักษณ์แห่งตนในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 26.57 และเอกลักษณ์แห่งตนในระดับต่ำ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.22

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน
การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน	.229*
บรรยากาศในครอบครัว	.319*
สัมพันธภาพกับเพื่อน	.383*
R	.490*

* $P < .05$

จากตาราง 4 พบว่า เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .229, .319 และ .383 ตามลำดับ ทั้งนี้มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .490

4. ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 5 - 8

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามเพศ

เพศ		เอกลักษณ์แห่งตน			χ^2
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ชาย	O	2	322	121	2.224
	E	0.998	325.768	118.234	
หญิง	O	0	331	116	
	E	1.002	327.232	118.766	

จากตาราง 5 พบว่า เอกลักษณ์แห่งตน และเพศ ของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน		เอกลักษณ์แห่งตน			χ^2
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
มัธยมศึกษาปีที่ 4	O	2	260	109	6.757
	E	0.832	271.595	98.573	
มัธยมศึกษาปีที่ 5	O	0	177	65	
	E	0.543	177.159	64.298	
มัธยมศึกษาปีที่ 6	O	0	216	63	
	E	0.625	207.247	74.129	

จากตาราง 6 พบว่า เอกลักษณ์แห่งตน และระดับชั้นเรียนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		เอกลักษณ์แห่งตน			χ^2
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ต่ำ	O	1	166	68	28.159*
	E	0.527	172.035	62.438	
ปานกลาง	O	1	391	117	
	E	1.141	372.620	135.239	
สูง	O	0	96	52	
	E	0.332	108.345	39.323	

* P < .05

จากตาราง 7 พบว่า เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว		เอกลักษณ์แห่งตน			χ^2
		ต่ำ	ปานกลาง	สูง	
ต่ำ	O	0	32	9	10.994*
	E	0.092	30.014	10.893	
ปานกลาง	O	0	195	47	
	E	0.543	177.159	64.298	
สูง	O	2	426	181	
	E	1.365	445.826	161.808	

* P < .05

จากตาราง 8 พบว่า เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่าเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเพศ และระดับชั้นเรียน

5. ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 9 - 11

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	DF	SS	MS	F
การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน				
ระหว่างกลุ่ม	2	6019.655	3009.827	21.812*
ภายในกลุ่ม	889	122674.610	137.992	
บรรยากาศในครอบครัว				
ระหว่างกลุ่ม	2	9889.251	4944.625	36.999*
ภายในกลุ่ม	889	118805.014	133.638	

* $P < .05$

จากตาราง 9 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ในระดับที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งมีบรรยากาศในครอบครัวที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการที่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับที่ต่างกัน และบรรยากาศในครอบครัวที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยของการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว มาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ เพื่อดูความแตกต่างโดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 10 - 11

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกันเป็นรายคู่

การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน	\bar{X}	น้อย	ปานกลาง	มาก
		101.088	106.023	109.649
น้อย	101.088	-	-	-
ปานกลาง	106.023	4.935*	-	-
มาก	109.649	8.561*	3.626	-

* $P < .05$

จากตาราง 10 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมากและนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนปานกลาง มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันเป็นรายคู่

บรรยากาศในครอบครัว	\bar{X}	ไม่ดี	ปานกลาง	ดี
		97.300	100.536	107.162
ไม่ดี	97.300	-	-	-
ปานกลาง	100.536	3.236	-	-
ดี	107.162	9.862*	6.627*	-

* $P < .05$

จากตาราง 11 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่อยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่อยู่ในครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง และมีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ในตาราง 12

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน

	สัมพันธภาพกับเพื่อน				t
	ดี		ปานกลาง		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
เอกลักษณ์แห่งตน	3.621	.452	3.333	.351	10.727*

* $P < .05$

จากตาราง 12 พบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่า นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับปานกลาง

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน
3. เพื่อเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน
2. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
3. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน และมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ปีการศึกษา 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 892 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และเป็นนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
2. แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน
3. แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว
4. แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน
5. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง
6. แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS ในการคำนวณค่าสถิติดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยคำนวณค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1
4. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2
5. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจำแนกตาม การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน และบรรยากาศในครอบครัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

6. เปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จำแนกตามสัมพันธภาพกับเพื่อน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้ามียังดังต่อไปนี้

1. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีเอกลักษณ์แห่งตนอยู่ในระดับปานกลาง
2. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับเพศ และระดับชั้นเรียน
4. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายการที่มีเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน และมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - 4.1 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อย
 - 4.2 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งมีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีบรรยากาศในครอบครัวดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง และนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี
 - 4.3 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับดีมีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีอายุระหว่าง 16 - 18 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น และอยู่ในช่วงที่กำลังเรียนรู้ บทบาทของตน และผู้อื่นในสังคม และต้องการเวลาในการปรับตัว เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง และมีความเป็นตัวของตัวเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อนักเรียนผ่านพ้นช่วงวัยรุ่น และเข้าสู่ผู้ใหญ่ เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน อาจได้รับการพัฒนาขึ้นอีก ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีจิตสังคมของอีริกสัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และดุจเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 76 ; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1968) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลจะใช้เวลา 15 - 20 ปีแรกของชีวิตในการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน และจะบรรลุเอกลักษณ์แห่งตนเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่

2. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2.1 เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ได้รู้ว่าตนเองมีความสามารถในด้านใด แค่นั้น มีความถนัด ความสนใจในด้านใด นอกจากนี้เมื่อนักเรียนมีโอกาสดำเนินการความคิดริเริ่ม และความสามารถของตนเองออกมา จากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น นับเป็นการส่งเสริมการกล้าแสดงออกของนักเรียน นักเรียนจึงมีความมั่นใจในตนเอง และยอมรับตนเอง แต่หากนักเรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรม ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อาจลดน้อยลง ดังนั้น เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจึงมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

ผลการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับติง (Ting. 1996 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม มีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน

2.2 เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าบรรยากาศในครอบครัวที่ดี บิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตร โดยแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยต่อบุตร สนใจในทุกข์สุขของบุตร สนับสนุนให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว ให้อิสระแก่

บุตรในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจตนเอง เด็กจึงรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง เด็กจึงมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้หากบิดามารดาสามารถมองเห็นความสำคัญและให้การยอมรับในบุตร บุตรก็จะมีการยอมรับในตนเองด้วย ส่วนบรรยากาศในครอบครัวที่ไม่ดี บิดามารดาจะเล็งดูบุตรอย่างปล่อยปละละเลย ไม่ให้การยอมรับในตัวบุตร เมื่อบุตรมีปัญหา บิดามารดาก็ไม่ให้ความสนใจ และไม่เป็นที่ปรึกษาที่ดี ทำให้เด็กอาจมีปัญหาทางด้านจิตใจ มีการยอมรับตนเองในระดับต่ำ ไม่มั่นใจในตนเอง ดังนั้นเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจึงมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศในครอบครัว

ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับ ลี (Lee. 1995 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์อย่างมั่นคง จะมีบรรยากาศในครอบครัวที่อบอุ่น บิดามารดาให้การยอมรับในตัวบุตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อัดัมส์ และโจนส์ (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 52 ; อ้างอิงมาจาก Adams and Jones. 1983) ที่ศึกษาพบว่า พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวที่อบอุ่น และการดูแลให้กำลังใจที่พ่อแม่มอบให้ลูก

2.3 เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เมื่อนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน นักเรียนจะให้ความสนิทสนมกับเพื่อน และเปิดเผยถึงความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมของนักเรียน เมื่ออยู่ร่วมกับเพื่อน ทำให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น การที่นักเรียนให้การยอมรับเพื่อนตามสภาพที่เพื่อนเป็น ทำให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะยอมรับในตนเองด้วย นอกจากนี้การที่นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหา ในขณะที่เดียวกันเมื่อนักเรียนมีปัญหา นักเรียนก็ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน จะทำให้นักเรียนไม่รู้สึกโดดเดี่ยว หรือถูกทอดทิ้ง นักเรียนจึงมีความมั่นใจในตนเอง เมื่อจะกระทำสิ่งต่าง ๆ แต่หากนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อน โอกาสที่นักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก หรือประสบการณ์ชีวิตของตนกับเพื่อน ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้นนั้น จะเป็นไปได้น้อย นอกจากนี้เมื่อนักเรียนมีปัญหา นักเรียนจะขาดเพื่อนที่จะปรับทุกข์ด้วย นักเรียนจึงรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง ขาดความมั่นใจในตนเอง ดังนั้นเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน จึงมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพกับเพื่อน

ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับ ฟิช และอัดัมส์ (กาญจนา พึ่งเนตร. 2537 : 50 - 51 ; อ้างอิงมาจาก Fitch and Adams. 1983) ที่ศึกษาพบว่า เอกลักษณ์แห่งตนมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ คาลด์เวลล์ และคนอื่น ๆ (Caldwell and others. 1989 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่า พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนมีความสัมพันธ์กับความใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนบ้าน

3. เกล็ดลักษณะแห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเพศและระดับชั้นเรียน

3.1 เกล็ดลักษณะแห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นั่นคือ นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา และชวนชวนที่จะแสวงหาข้อมูล หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเองมีความรู้กว้างขวางขึ้น ซึ่งข้อมูล หรือประสบการณ์ต่าง ๆ นั้น จะเป็นประโยชน์สำหรับการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียน นอกจากนี้ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มักได้รับการยอมรับ และได้รับคำชมเชยจากบุคคลรอบข้าง นักเรียนจึงยอมรับในตนเอง และมีความมั่นใจในตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องการเรียน ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มักจะขาดความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ไม่รู้จักการวางแผนในการเรียน อีกทั้งมักได้รับคำตำหนิจากอาจารย์ หรือจากบิดามารดา เกี่ยวกับเรื่องการเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกด้อย นักเรียนจึงไม่มั่นใจในตนเอง และไม่ยอมรับในตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องการเรียน ดังนั้น นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จึงมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ครอส และเอลเลน (Macia. 1980 : 165 ; citing Cross and Alen. 1970) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย

3.2 เกล็ดลักษณะแห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นั่นคือ นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสูง บิดามารดาสามารถใช้จ่ายเงิน เพื่อสนับสนุนให้บุตรได้เรียนรู้ในสิ่งที่บุตรมีความสนใจได้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่ำ นอกจากบิดามารดาจะไม่มีเงินเพียงพอที่จะสนับสนุนให้บุตรได้เรียนรู้ในสิ่งที่บุตรมีความสนใจได้แล้ว บุตรยังต้องมีหน้าที่ช่วยบิดามารดาทำงาน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวอีกด้วย ทำให้เวลาสำหรับการเรียนรู้ในสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจนั้นลดน้อยลงไปด้วย ดังนั้นนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน จึงมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของเดวิด (David. 1992 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-อาหรับ มีเอกลักษณ์แห่งตนต่ำกว่าวัยรุ่นเชื้อสาย

อิสราเอล-ยิว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าวัยรุ่นเชื้อสายอิสราเอล-อาหรับ มาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ

3.3 เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ไม่เกี่ยวข้องกับเพศ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสภาพสังคมในปัจจุบันนี้ บทบาทของผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน ผู้หญิงต้องทำงานนอกบ้าน และมีหน้าที่รับผิดชอบตนเองและครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชาย อีกทั้งสังคมเปิดโอกาสให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้เท่าเทียมกัน ดังนั้นทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ต่างก็มองเห็นความสำคัญของตน มีการยอมรับตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง และรู้จักค้นหาตัวเอง เพื่อแสวงหาบทบาทและแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตน ดังนั้น เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจึงไม่เกี่ยวข้องกับเพศ

ผลการศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของเดลลาส และเจอนิกแกน (Dellas and Jernigan. 1990 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่า ความแตกต่างทางเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับเอกลักษณ์แห่งตน

3.4 เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ไม่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษากับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ซึ่งอยู่ในวัยใกล้เคียงกัน ดังนั้นประสบการณ์ของนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรู้จักและเข้าใจตนเอง จึงไม่แตกต่างกัน อีกทั้งวัยรุ่นในสมัยนี้มีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอรับประสบการณ์จากในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองมีความสามารถมากขึ้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น และเพื่อเพิ่มความมั่นใจของตน ดังนั้น เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนจึงไม่เกี่ยวข้องกับระดับชั้นเรียน

ผลการศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วู (Wu. 1995 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่า สถานะทางเอกลักษณ์ระหว่างนิสิตชั้นปีที่ 1 และนิสิตชั้นปีที่ 2 ขึ้นไป ไม่มีความแตกต่างกัน

4. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันและมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

4.1 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในระดับที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมากและนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมาก จะได้รับความรู้ และมีประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรู้จักและเข้าใจตนเองของนักเรียน

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมาก ยังมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และได้แสดงความสามารถของตนเองออกมา เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งนับเป็นการฝึกการกล้าแสดงออก ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง และยอมรับตนเอง ส่วนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อยนั้น ประสบการณ์ในการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมอาจจะลดน้อยลงไปด้วย ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อย ไม่รู้จักและเข้าใจตนเอง ขาดความมั่นใจในการแสดงออกของตน ดังนั้น นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในระดับที่ต่างกัน จึงมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับแตกต่างกัน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ สเตน (Bloland. 1987 : 291 ; citing Stein. 1977) ที่ศึกษาพบว่า นิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมสูง จะบรรลุเอกลักษณ์แห่งตนมากกว่านิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

4.2 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวที่ต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี มีระดับเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวปานกลาง และนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี จะได้รับการสนับสนุนจากบิดามารดา ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งนอกจากจะเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเองแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจตนเอง นักเรียนจึงรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้นด้วย นอกจากนี้การที่บิดามารดา แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย และให้การยอมรับในตัวนักเรียน จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีกับตนเอง ยอมรับตนเอง ส่วนนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวไม่ดี บิดามารดาจะไม่ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียน ไม่แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยแก่นักเรียนไม่ค่อยสนใจในทุกข์สุขของนักเรียน ทำให้นักเรียนเติบโตขึ้นมาเป็นเด็กที่มองโลกในลักษณะหวาดกลัว ขาดความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น มีการยอมรับตนเองในระดับต่ำ ขาดความมั่นใจในตนเอง ดังนั้น นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศในครอบครัวที่ต่างกัน จึงมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับแตกต่างกัน

ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับ ฮอเซอร์ (เสาวภา เบ็ญจพันธุ์ทวี. 2540 : 59 ; อ้างอิงมาจาก Hauser. 1984) ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จะมีพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนสูง ส่วนวัยรุ่นในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันห่างเหิน จะมีพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งตนต่ำ

4.3 นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับดี มีเอกลักษณ์แห่งตนสูงกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับดี นักเรียนจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับเพื่อนและเปิดเผยความคิด ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมของตนเมื่ออยู่กับเพื่อน ทำให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น การปฏิบัติตนที่ดีต่อเพื่อน เช่น ให้ความช่วยเหลือเพื่อน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน มอบความจริงใจต่อเพื่อน จะทำให้นักเรียนได้รับการยอมรับจากเพื่อน นักเรียนจึงรู้สึกยอมรับในตนเองด้วย นอกจากนี้การมีเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเอง เพราะนักเรียนจะไม่รู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง เมื่อมีปัญหา นักเรียนก็มีเพื่อนที่จะปรึกษาด้วยหรือมีเพื่อนให้ความช่วยเหลือ ส่วนนักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับปานกลางนั้น จะไม่สนิทสนมกับเพื่อนมากนัก จึงไม่กล้าเปิดเผยความคิด ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมที่แท้จริงของตนเองออกมาในสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่ออยู่ร่วมกับเพื่อน ดังนั้นโอกาสที่นักเรียนจะรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ถึงข้อดี ข้อเสียของตนเอง จึงน้อยกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนในระดับดี ดังนั้น นักเรียนที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน จึงมีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับแตกต่างกัน

ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับ ปาปินิ และอื่น ๆ (Papini and others. 1989 : Abstract) ที่ศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะของเอกลักษณ์สูง จะมีลักษณะชอบเข้าร่วมกลุ่ม ส่วนวัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะของเอกลักษณ์ต่ำ จะมีลักษณะปิดกั้นตัวเองในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ กาญจนนา พึ่งเนตร (2537 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพบว่าวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลแตกต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. บิดามารดา มีส่วนช่วยให้วัยรุ่นค้นพบเอกลักษณ์แห่งตนได้ โดยบิดามารดาควรแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยต่อบุตร ให้การยอมรับในตัวบุตร สนับสนุนให้บุตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นแก่บุตร แม้จะขัดแย้งกับครอบครัวบ้างก็ตาม และใช้เหตุผลในการห้ามปรามหรือสนับสนุนการกระทำของบุตร
2. ครู อาจารย์ ควรให้นักเรียนมีอิสระในการคิด และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบเอกลักษณ์แห่งตน เช่น กิจกรรมที่ฝึกทักษะเกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมที่เน้นการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน หรือกิจกรรมที่เน้นเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว

3. นักเรียนควรให้ความสำคัญในการแสวงหาข้อมูล หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นหาเอกลักษณ์ของตน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อมีโอกาส ไม่ปิดกั้นตนเองในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น และรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย เพื่อศึกษว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีเอกลักษณ์แห่งตนอย่างไร และมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียน

2. ควรทำการวิจัยเชิงทดลอง โดยสร้างโปรแกรมพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับต่ำมาพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในช่วงวัยรุ่นตอนต้น เพราะเป็นช่วงที่สำคัญในการค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย.

กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2534.

ก่อ สวัสดิพานิชย์. วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2519.

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานการวิจัยการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนต่อและการเลือกวิถีชีวิตของนักเรียน. กรุงเทพฯ : อรุณสภา, 2533.

กาญจนนา ฟิ่งเนตร. การศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลกับอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง พิษณุโลก. ปรินญาณีพันธ์ วท.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537. ถ่ายเอกสาร

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ. ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. ถ่ายเอกสาร.

คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก. เพื่อการเป็นผู้ใหญ่ที่ดี. กรุงเทพฯ : อักษรไทย, 2535.

คมเพชร ฉัตรศุกกุล. การศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจการปรับตัวและกิจกรรมในวิทยาลัยของนักศึกษาชั้น ป.กศ. ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2515 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของวิทยาลัยครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515. ถ่ายเอกสาร.

จรรยา เกษศรีสังข์. วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.

ชมนุช บุญสิทธิ์. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณีพันธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน พันธมนาวิน และดวงเดือน พันธมนาวิน. “ระบบเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในเยาวชนไทย,” จิตวิทยา. 2(1) : 76 - 96, 2538.

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ดวงใจ กสานติกุล. “วัยรุ่น,” ใน ตำราจิตเวชศาสตร์. บรรณาธิการโดย น.พ.เกษม ดันดีผลาชีวะ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

เดโช สวานานนท์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2519.

- ธนู แสงศักดิ์. "ข้อคิดในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร," วิทยจารย์. กรุงเทพฯ : 10 : 4, 2513
- นวลละอ อ สุภาผล. ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคนอื่น ๆ. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รามคำแหง, 2520.
- นิตยา เปลื้องนุช. เจตคติของอาจารย์ใหญ่ ครู และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลในภาคกลางที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. ถ่ายเอกสาร.
- นิภา นิธยาน. การปรับตัวและบุคลิกภาพจิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์, 2530.
- ประสาธ อิศรปริดา. สวัตตยะจิตวิทยาการศึกษา. มหาสารคาม : นำอักษรการพิมพ์, 2538.
- ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ. การบริหารกิจกรรมนักเรียน. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2520.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย, 2530.
- พิพวงสร้อย วรกุล. การศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสงขลา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรา พันธุ์พัฒนกุล. การเปรียบเทียบความสำนึกในบทบาทของตนเองและสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและจังหวัดพะเยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. ถ่ายเอกสาร.
- ปิญญา สาธร. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2514.
- รัชณี ลาชโรจน์. พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ, 2540.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา, 2518.
- _____ . จิตวิทยาพัฒนาการพฤติกรรมศาสตร์ตลอดช่วงชีวิต. กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.

- ศึกษา พาหะมาก. พัฒนาการทางสติปัญญาและการปรับตัวของนักเรียนในจังหวัดศรีสะเกษ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. ถ่ายเอกสาร.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. “รายงานผลเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2533 และพ.ศ.2535,” ใน สถิติรายปีประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.
- สายฝน ควรมงคล. การศึกษาสถานะเอกลักษณ์ของวัยรุ่นตอนปลายในสถาบันอุดมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. ถ่ายเอกสาร.
- สุรพงษ์ ชูเดช. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- เสาวภา เบ็ญจพันธ์ทวี. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและสัมพันธภาพในครอบครัว. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
- อุดม หนูทอง. การศึกษาทัศนคติของครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518.
- อุษา ศรีจินดารัตน์. พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอีโก้ที่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของการทำงานและการรับรู้คุณค่าของศาสนา. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. ถ่ายเอกสาร.
- Bloland, P.A. “Leisure as a Campus Resource for Fostering Student Development,” Journal of Counseling and Development. 65 : 291 - 294, 1987.
- Baldwin, A.L. “Socialization and the Child Relationship,” Child Development. 19 : 127 - 136, 1968.

- ✓ Caldwell, Robert A. and others. "The Relationship of Ego Identity to Social Network Structure and Function in Young Men and Women," Dissertation Abstract International. 12(3) : 309 - 313, 1989.
- Daneil T.L.Shek. "Family Environment and Adolescent Psychological Well- Being, School Adjustment, and Problem Behavior : A Pioneer Study in A Chinese Context," The Journal of Genetic Psychology. 158(1) : 113 - 128, 1997.
- Dellas, Marie & Jernigan, Louise P. "Affective Personality Characteristics Associated with Undergraduate Ego Identity Formation," Dissertation Abstracts International. 5(3) : 306 - 324, 1990.
- ✓ David, Tzuriel. "The Development of Ego Identity at Adolescence among Israeli Jews and Arabs," Dissertation Abstracts International. 21(5) : 551- 571, 1992.
- Eisenberg, Leon. "A Development Approach to Adolescent," in Adolescent Behavior and Social. Edited by Rolf E. Meiss. P.31-39 ; Random House, 1971.
- Erikson, Erik H. Identity Youth and Crisis. New York : W.W. Norton & Company, 1968.
- _____. "Youth and Life Cycle," in Adolescent Behavior and Society. Edited by Roff E. Muss. p.253 - 264 : Random House, 1971.
- Green, Micheal. Theories of Human Development. New Jersey : Prentice-Hall, 1989.
- Hamacheck, Don E. and Takako Mori. "Need Structure Personal Adjustment and Academic Self Concept and Beginning Education Student," Journal of Educational Research. 58 : 158 - 162, 1964.
- ✓ Kando, Thomas M. Social Interaction. St.Louis : The C.V. Mosley Company, 1971.
- ✓ Kimmel, Douglas C. and Weiner Irving B. Adolescence. 2nd ed. New York : John Wiley & Sons, 1995.
- Marcia, Jame F. "Identity in Adolescence," in Handbook of Adolescence Psychology. Edited by Joseph Adelson. p.159 - 187. New York : John Wiley & Sons, 1980.
- Maier Henry W. Three Theories of Child Development. 3rd ed. New York : The Maple Press Company, 1978.

- Mc Donald, Frederick J. Educational Psychology. Belmont California : Woodsworth Publishing Co.Inc, 1962.
- Mody, Niloufer. "The Development of Ego Identity and Ethnic Identity in Asian Indian Adolescents Living in American," Dissertation Abstracts International. 55(10) : 4609, 1995.
- Papini, Dennis R. and others. "Perceptions of Intrapsychic and Extrapsychic Functioning as Basis of Adolescent Ego Identity Status," Dissertation Abstracts International. 4(4) : 462 - 482, 1989.
- Rice, Philip F. The Adolescent Development Relationship and Culture. 8th ed. Massachusetts : Allyn & Bacon, 1996.
- Ringness, thomas A. Mental Health in the School. New York : Random House, 1968.
- Rothman, Kenneth M. "Multivariate Analysis of the Relationship of Personal Concerns to Adolescent Ego Identity Status," Dissertation Abstracts International. 19(75) : 713 - 727, 1984.
- Sandra Lee, Frucht. "Family Interaction, Ethnic Identity and Ego Identity : A Study of Mexican-American Adolescent," Dissertation Abstracts International. 56(6) : 3443, 1995.
- Schiedel, Don G. & Marcia, James E. "Ego Identity. Intimacy, Sex Role Orientation, and Gender," Dissertation Abstracts International. 21(1) : 149 -160, 1985.
- Smart, Mollis S. & Smart, Russell C. Adolescent Development and Relationship. 2nd ed. London : Macmillan Publishing, 1973.
- Ting, Stu Man. "The Development and Validation of the Self - Identity Scale," Dissertation Abstracts International. 56(10) : 3841, 1996.
- Willemsen, Eleanor W. & Waterman, Kristin K. "Ego Identity Status and Family Environment ; A Correlation Study," Dissertation Abstracts International. 69 : 3, 1991.
- Wu, Meng-Shya Rau. "College Woman's Career Commitment in Relation to their Ego Identity Status," Dissertation Abstracts International. 55(12) : 3752, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านคำถามแล้ว โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างต่อไปนี้

1. เพศ
 ชาย
 หญิง
2. ขณะนี้นักเรียนกำลังเรียนอยู่ชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 4
 มัธยมศึกษาปีที่ 5
 มัธยมศึกษาปีที่ 6
3. คะแนนเฉลี่ยสะสม (G.P.A.) ของทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา
 ต่ำกว่า 2.00
 ตั้งแต่ 2.00 - 2.99
 ตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป
4. รายได้ของบิดามารดารวมกันในแต่ละเดือน หรือรายได้ของผู้ปกครองที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย
 ต่ำกว่า 5,000 บาท
 ตั้งแต่ 5,000 - 10,000 บาท
 สูงกว่า 10,000 บาทขึ้นไป

แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินของตนเอง

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้น ๆ ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีช่องให้เลือกตอบดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด
 ส่วนใหญ่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่
 จริงพอประมาณ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงบางส่วน
 จริงเพียงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงเล็กน้อย
 ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ฉันเป็นคนร่าเริง
2	ฉันยอมรับคำติชมได้โดยไม่รู้สึกรังเกียจ
3	เมื่อฉันไม่เห็นด้วยกับผู้อื่นฉันก็จะบอกให้เขาทราบ
4	ฉันรู้สึกถูกทอดทิ้ง
5	ฉันคิดว่าคนในวัยเดียวกับฉัน ควรที่จะตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
6	ฉันได้วางแผนชีวิตของตนเอง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
7	ฉันมีความตั้งใจที่จะดำเนินการต่าง ๆ ตามแผนที่วางไว้.
8	ฉันสามารถควบคุมตนเองได้

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
9	ฉันเคยนินทาคนอื่น
10	ฉันรู้สึกลึกลับที่จะทดลองทำ บางสิ่งบางอย่างด้วยวิธีการ ใหม่
11	เพื่อนๆ ของฉันไม่เห็นความ สำคัญของฉัน
12	ฉันชอบเลียนแบบเพื่อน
13	ฉันรู้ว่าฉันควรจะทำชีวิต ของตนเองอย่างไร
14	ใคร ๆ มองว่าฉันเป็นคน ขี้เกียจ
15	ฉันสามารถดูแลตนเองได้
16	ฉันมีความรู้สึกไม่ดีกับคน บางคน
17	เมื่อมีการประชุม ฉันกล้าที่ จะแสดงความคิดเห็นต่อ หน้าผู้อื่น
18	ฉันไม่ชอบให้ใครมาบ้านของ ฉัน โดยไม่บอกให้ฉันรู้ ล่วงหน้าก่อน
19	ฉันไม่กล้ายกมือถามคำถาม ในชั้นเรียน เพราะฉันไม่ ต้องการให้คนอื่นรู้ว่าฉันไม่ เข้าใจสิ่งที่อาจารย์สอน
20	ก่อนจะลงมือทำงานอะไรฉัน จะวางแผนการทำงานนั้น
21	ฉันใช้ความสามารถของ ตนเองอย่างเต็มที่ในการทำ สิ่งต่าง ๆ

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
22	ฉันสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตัวเองได้
23	ฉันเข้ากับคนอื่นได้ยาก
24	เพื่อน ๆ รับฟังความคิดเห็น ของฉัน
25	แม้ว่างานนั้นจะยากลำบาก สักเพียงใด ฉันก็ไม่ท้อถอย
26	ฉันเปลี่ยนใจบ่อย ๆ
27	รูปร่างหน้าตาของฉัน ไม่น่า จะเป็นอุปสรรคกีดขวาง ความก้าวหน้าในอนาคต
28	เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ ทำงาน ฉันจะพยายามทำให้ เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด.
29	ฉันไม่ค่อยได้คิดก่อนทำ
30	ฉันมีความพอใจในตนเอง

ด้านต่าง ๆ ของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง

รายละเอียดของแบบสอบถาม	ข้อที่
ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง	1. 8, 15, 22, 26, 29
ด้านการยอมรับตนเอง	2. 9, 16, 23, 27, 30
ด้านความมั่นใจในตนเอง	3. 10, 17
ด้านความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น	4. 11, 18, 24
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	5. 12, 19
ด้านความคิดริเริ่ม	6. 13, 20
ด้านความขยันหมั่นเพียร	7. 14, 21, 25, 28

แบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้น ๆ ตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีช่องให้เลือก ตอบดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนมากที่สุด
ส่วนใหญ่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่
จริงพอประมาณ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเพียง

บางส่วน

จริงเพียงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของเพื่อนของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	เพื่อนของฉันเป็นคนร่าเริง..
2	เพื่อนของฉันยอมรับคำติชมได้โดยไม่รู้สึกรังเกียจ
3	เมื่อเพื่อนของฉันไม่เห็นด้วยกับใคร เขาก็จะบอกให้คนนั้นทราบ
4	เพื่อนของฉันรู้สึกว่าคุณอื่นไม่ไว้วางใจในตัวเขา
5	เพื่อนของฉันได้วางแผนชีวิตของตนเองทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
6	เพื่อนของฉันมีความตั้งใจที่จะดำเนินการต่าง ๆ ตามแผนที่วางไว้

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
7	เพื่อนของฉันสามารถดูแล ตนเองได้
8	เพื่อนของฉันเคยนินทา คนอื่น
9	เพื่อนของฉันรู้สึกลึกลับที่จะ ทดลองทำบางสิ่งบางอย่าง ด้วยวิธีการใหม่ ๆ
10	เพื่อนของฉันรู้สึกถูกทอดทิ้ง
11	เพื่อนของฉันรู้ว่าเขาควรจะ ดำเนินชีวิตของตนเอง อย่างไร
12	ใคร ๆ มองว่าเพื่อนของฉัน เป็นคนขี้เกียจ
13	เพื่อนของฉันสามารถแก้ ปัญหาต่าง ๆ ของตัวเองได้.
14	เพื่อนของฉันมีความรู้สึก ไม่ดีกับคนบางคน
15	เมื่อมีการประชุม เพื่อนของ ฉันกล้าที่จะแสดงความคิด เห็นต่อหน้าผู้อื่น
16	เพื่อนของฉันไม่ชอบให้ใคร ไปบ้านของเขา โดยไม่บอก ให้เขารู้ล่วงหน้าก่อน
17	ก่อนจะลงมือทำงานอะไร เพื่อนของฉันจะวางแผน การทำงานนั้น
18	เพื่อนของฉันใช้ความ สามารถของตัวเองอย่างเต็ม ที่ในการทำสิ่งต่าง ๆ

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
19	เพื่อนของฉันเปลี่ยนใจบ่อยๆ
20	เพื่อนของฉันเข้ากับคนอื่น ได้ยาก
21	คนอื่น ๆ ระวังความคิดเห็น ของเพื่อนของฉัน
22	เพื่อนของฉันคิดว่า คนวัย เดียวกับเขาควรที่จะ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง
23	แม้ว่างานนั้นจะยากลำบาก สักเพียงใด เพื่อนของฉันก็ ไม่ท้อถอย
24	เพื่อนของฉันสามารถ ควบคุมตนเองได้
25	รูปร่างหน้าตาของเพื่อนของ ฉันไม่น่าจะเป็นอุปสรรค กีดขวางความก้าวหน้าใน อนาคต
26	เพื่อนของฉันชอบเลียนแบบ ผู้อื่น
27	เพื่อนของฉันมีความพอใจ ในตนเอง
28	เมื่อเพื่อนของฉันได้รับ มอบหมายให้ทำงาน เขาจะ พยายามทำให้เสร็จทันตาม เวลาที่กำหนด
29	เพื่อนของฉันไม่กล้ายกมือ ถามคำถามในชั้นเรียน เพราะเขาไม่ต้องการให้ คนอื่นรู้ว่าเขาไม่เข้าใจสิ่งที่ อาจารย์สอน

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
30	เพื่อนของฉันไม่ค่อยได้คิด ก่อนทำ

ด้านต่าง ๆ ของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท

รายละเอียดของแบบสอบถาม	ข้อที่
ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง	1, 7, 13, 19, 24, 30
ด้านการยอมรับตนเอง	2, 8, 14, 20, 25, 27
ด้านความมั่นใจในตนเอง	3, 9, 15
ด้านความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น	4, 10, 16, 21
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	22, 26, 29
ด้านความคิดริเริ่ม	5, 11, 17
ด้านความขยันหมั่นเพียร	6, 12, 18, 23, 28

แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

จริงที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ส่วนใหญ่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเป็นส่วนใหญ่

จริงพอประมาณ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงบางส่วน

จริงเพียงเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเพียงเล็กน้อย

ไม่จริงเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1	ฉันมีความสุขเมื่อได้ให้ความช่วยเหลือเพื่อน
2	เมื่อเพื่อนกระทำความดี ฉันชมเชยเพื่อนด้วยความจริงใจ
3	ฉันขออนุญาตเพื่อน ก่อนหยิบสิ่งของของเพื่อน
4	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ ฉันจะเข้าไปพูดคุยปลอบเพื่อน
5	ฉันยอมรับเพื่อนของฉันตามสภาพที่เขาเป็น
6	ในการทำงานกลุ่ม ฉันยึดถือความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก
7	เมื่อเพื่อนมีปัญหา ฉันอยากให้ความช่วยเหลือ
8	ฉันแบ่งปันขนมให้เพื่อน
9	ฉันไม่นำเรื่องส่วนตัวของเพื่อนมาพูดคุย

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
10	ฉันรู้สึกสะใจที่ได้แกล้งเพื่อน
11	แม้ว่าเพื่อนที่ฉันรักจะทำใน สิ่งที่ฉันไม่ชอบ ฉันก็จะคบ กับเขาเหมือนเดิม
13	ในการทำงานกลุ่ม เพื่อน ๆ ไม่สนใจรับฟังความคิดเห็น ของฉัน
14	ฉันถามเรื่องต่าง ๆ ที่เป็น เรื่องส่วนตัวของเพื่อน
15	ฉันตำหนิเพื่อน เมื่อเพื่อน ทำงานผิดพลาด
16	ฉันคบค้าสมาคมกับเพื่อน ๆ ได้ทุกคน โดยไม่คำนึงถึง ฐานะทางเศรษฐกิจของ เพื่อน
17	ในการทำงานกลุ่ม ฉันยอม รับฟังความคิดเห็นของ เพื่อน
18	ฉันไม่ชอบให้เพื่อนยืม อุปกรณ์การเรียน หรือ สิ่งของเครื่องใช้
19	ฉันทำอะไรตามความพอใจ ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึง เพื่อน
20	ฉันชอบล้อเลียนเกี่ยวกับ ร่างกายของเพื่อน
21	ฉันตำหนิเพื่อน เมื่อเพื่อนทำ อะไรไม่ถูกใจ

ข้อ	ข้อความ	จริง ที่สุด	ส่วนใหญ่ จริง	จริงพอ ประมาณ	จริงเพียง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย
22	ฉันมักจะนำข้อผิดพลาด ของเพื่อน ๆ มาเป็นหัวข้อ ในการพูดคุย
23	ฉันรู้สึกเบื่อกว่าที่จะคบอยู่ กับเพื่อนที่ทำตัวไม่เป็น ผู้ใหญ่

ด้านต่าง ๆ ของแบบสอบถามสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน

รายละเอียดของแบบสอบถาม	ข้อที่
ด้านการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อน เมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ	1, 7
ด้านรู้จักการให้และการรับ	2, 8, 13, 18
ด้านการรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น	3, 9, 14, 19
ด้านการสนใจในความรู้สึกของเพื่อน	4, 10, 15, 20, 22
ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	5, 11, 15, 16, 23
ด้านการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	6, 12, 17

แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนมากที่สุด

จริงมาก หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนมาก

จริงปานกลาง หมายถึง ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนบ้าง

ค่อนข้างไม่จริง หมายถึง ค่อนข้างไม่ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียน

ไม่จริง หมายถึง ไม่ตรงกับลักษณะของครอบครัวนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
1	สมาชิกในครอบครัวของฉันต่างช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน
2	สมาชิกในครอบครัวของฉันช่วยกันกำหนดกฎระเบียบเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตาม
3	เมื่อสมาชิกในครอบครัวของฉันมีปัญหาทุก ๆ คนในครอบครัวจะช่วยกันหาทางแก้ไข
4	บิดาต้องการให้ฉันมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัว.
5	สมาชิกในครอบครัวต่างมีความรู้สึกว่าการทำอะไรดีต้องทำให้ดีที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
6	สมาชิกในครอบครัวของฉันสนใจ เอาใจใส่ทุกข้อสุขของกันและกัน
7	ฉันต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของครอบครัว
8	เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวทุก ๆ คนในครอบครัวพยายามหันหน้าเข้าหากัน
9	ความก้าวหน้าในชีวิตการงานเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในครอบครัวของฉัน
10	สมาชิกในครอบครัวของฉันจะคุยกันเมื่อมีเวลาว่าง
11	ฉันเป็นคนที่อยู่ในโอวาทของบิดา
12	มารดาต้องการให้ฉันมีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัว
13	สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนและให้กำลังใจเพื่อให้ฉันประสบความสำเร็จในการเรียน
14	ทุก ๆ คนในครอบครัว ทำงานอดิเรกร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์
15	ฉันเป็นคนที่อยู่ในโอวาทของมารดา

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
16	เมื่อครอบครัวมีปัญหาทุกคนในบ้านช่วยเหลือกันแก้ปัญหา
17	เมื่อฉันมีเรื่องไม่สบายใจสมาชิกในครอบครัวช่วยให้กำลังใจฉัน
18	ทุก ๆ คนในครอบครัวของฉันต่างรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน
19	ฉันสามารถปรึกษาหารือเรื่องส่วนตัวกับสมาชิกในครอบครัวได้
20	ฉันแสดงความไม่พอใจทันทีเมื่อบิดามารดาว่ากล่าวตักเตือน
21	สมาชิกในครอบครัวของฉันทะเลาะเบาะแว้งกัน
22	ฉันเบื่อเมื่อต้องอยู่บ้านร่วมกับสมาชิกในครอบครัวในวันหยุด
23	ในครอบครัวของฉัน ไม่มีใครสนใจซึ่งกันและกัน

ด้านต่าง ๆ ของแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

รายละเอียดของแบบสอบถาม	ข้อที่
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว	1, 6, 10, 14, 17
ด้านการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครอบครัว	19, 21, 22, 23
ด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว	2, 7, 11, 15, 18, 20 3, 4, 8, 12, 16
ด้านความสำเร็จในชีวิตการงานของสมาชิกในครอบครัว	5, 9, 13

แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

คำชี้แจง เมื่อนักเรียนอ่านข้อความแล้ว กรุณาขีดเครื่องหมาย / ลงในช่องที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ คำตอบของนักเรียนจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ในงานวิจัยเท่านั้น โดยจะศึกษาเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงที่นักเรียนคนใดคนหนึ่ง ขอให้นักเรียนทำทุกข้อ ในข้อหนึ่ง ๆ จะมีตัวเลือกให้ตอบดังนี้

ทุกครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนเป็นประจำทุกครั้ง

บ่อยครั้งมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนเกือบทุกครั้ง

บ่อยครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนบ่อยครั้ง

นาน ๆ ครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับกรกระทำของนักเรียนน้อยครั้งมาก

ไม่เคยเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับกรกระทำของนักเรียนเลย

ข้อ	ข้อความ	ทุกครั้ง	บ่อยครั้งมาก	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
1	ฉันสละเวลาในตอนเช้าก่อนเข้าเรียน เพื่อทำกิจกรรมของโรงเรียน
2	ฉันสละเวลาหลังเลิกเรียนเพื่อทำกิจกรรมของโรงเรียน
3	ฉันสนใจฟังรายการกระจายเสียงของโรงเรียน
4	ฉันชอบอ่านป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรมนักเรียน
5	ฉันมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของห้องเรียน
6	ฉันเคยมีส่วนเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน
7	ฉันมีส่วนร่วมในการขายสินค้าในงานการกุศลของโรงเรียน
8	ฉันติดตามการเคลื่อนไหวของสภานักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ทุกครั้ง	บ่อย ครั้งมาก	บ่อย ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
9	ฉันได้ร่วมมือกับคณะกรรมการ นักเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ.....
10	ฉันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธาน นักเรียน
11	ฉันมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของ ชุมนุม
12	ฉันร่วมแสดงความคิดเห็นในการ ประชุมของชุมนุม.....
13	ฉันมีส่วนร่วมในการแข่งขันกีฬา ของโรงเรียน
14	ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน หรือชุมชนร่วมกับโรงเรียน
15	ฉันมีส่วนร่วมในการรณรงค์การ ป้องกันภัยจากยาเสพติดหรือโรค ระบาดต่างๆที่เป็นอันตรายแก่สมาชิก ของชุมชนร่วมกับโรงเรียน
16	ฉันมีโอกาสแนะนำความรู้ต่าง ๆ ที่ ได้รับในโรงเรียนให้แก่ชุมชน ภายนอก
17	ฉันมีส่วนร่วมในการจัดงานสังสรรค์ เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียน จัดขึ้น
18	ฉันมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการ ของโรงเรียน
19	ฉันชอบฟังการโต้วาทีที่ทางโรงเรียน จัดขึ้น
20	ฉันมีส่วนร่วมในการฟังวิทยากร อภิปรายความรู้ทางวิชาการที่ โรงเรียนจัดขึ้น

ข้อ	ข้อความ	ทุกครั้ง	บ่อย ครั้งมาก	บ่อย ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
21	ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันเข้า พรรษา ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น
22	ฉันมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริม วัฒนธรรม เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น
23	ฉันได้ร่วมแสดงผลงานที่ฉันทำขึ้นใน งานของโรงเรียน
24	ฉันมีส่วนร่วมแสดงดนตรีในโรงเรียน
25	ฉันมีส่วนร่วมแสดงบนเวทีในงานของ โรงเรียน
26	ฉันไปทัศนศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น
27	ฉันมีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือ วารสารของโรงเรียน

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายข้อ ของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตาม
การประเมินด้วยตนเอง

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	3.22	16	1.97
2	3.25	17	3.53
3	5.06	18	2.64
4	4.04	19	7.65
5	2.27	20	4.13
6	4.32	21	5.39
7	4.29	22	5.76
8	5.89	23	6.10
9	1.78	24	4.16
10	2.64	25	7.64
11	5.13	26	3.58
12	7.11	27	3.39
13	4.78	28	4.13
14	2.91	29	3.97
15	5.63	30	3.88

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินด้วยตนเอง = 0.8165

ตาราง 14 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายข้อ ของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตาม การประเมินโดยเพื่อนสนิท

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	2.82	16	2.25
2	4.05	17	6.01
3	3.97	18	5.57
4	4.88	19	4.15
5	3.92	20	3.94
6	5.52	21	5.96
7	5.17	22	2.30
8	1.77	23	5.69
9	3.89	24	5.66
10	3.51	25	1.77
11	5.47	26	1.95
12	4.88	27	3.27
13	4.72	28	3.50
14	1.91	29	3.58
15	3.18	30	5.80

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตนตามการประเมินโดยเพื่อนสนิท = 0.8221

ตาราง 15 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายข้อ ของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	2.55	13	6.37
2	3.49	14	5.15
3	3.18	15	3.87
4	2.58	16	3.70
5	3.10	17	3.46
6	3.46	18	4.40
7	2.75	19	4.97
8	2.27	20	5.50
9	2.75	21	5.08
10	7.23	22	7.57
11	2.25	23	1.97
12	2.89		

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน = 0.7905

ตาราง 16 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายข้อ ของแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	7.08	13	5.60
2	1.94	14	5.07
3	10.46	15	5.91
4	8.94	16	10.46
5	7.35	17	10.76
6	6.81	18	7.08
7	3.43	19	6.23
8	11.66	20	3.41
9	5.95	21	1.93
10	6.02	22	5.61
11	4.98	23	5.32
12	10.59		

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว = 0.8845

ตาราง 17 ค่าอำนาจจำแนกที่ (t) เป็นรายชื่อของแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนกที่ (t)
1	5.02	15	14.61
2	6.38	16	10.55
3	6.83	17	10.50
4	4.84	18	9.77
5	7.52	19	6.57
6	8.45	20	7.91
7	10.44	21	11.47
8	12.82	22	14.48
9	9.09	23	11.32
10	2.83	24	5.98
11	9.22	25	7.90
12	5.81	26	7.28
13	3.23	27	7.00
14	12.56		

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน = 0.9461

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของเอกลักษณ์แห่งตนรายด้าน แยกตาม
กลุ่มนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนระดับต่ำ ปานกลาง และสูง

ระดับเอกลักษณ์แห่งตน รายด้านของ เอกลักษณ์แห่งตน	ต่ำ		ปานกลาง		สูง		รวม	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
ด้านการรู้จักและเข้าใจ ตนเอง	2.25	0.82	3.45	0.45	4.10	0.60	3.60	0.57
ด้านการยอมรับตนเอง	2.42	0.12	3.26	0.46	3.91	0.69	3.41	0.60
ด้านความมั่นใจในตนเอง	2.33	0.94	3.04	0.61	3.65	0.66	3.19	0.68
ด้านความไว้วางใจตนเอง และผู้อื่น	2.50	0.00	3.29	0.68	3.98	0.76	3.46	0.76
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	2.33	0.47	3.46	0.64	4.17	0.52	3.64	0.68
ด้านความคิดริเริ่ม	1.17	0.23	3.26	0.71	4.04	0.69	3.44	0.79
ด้านความขยันหมั่นเพียร	1.90	0.14	3.37	0.53	4.19	0.50	3.57	0.64

จากตาราง 18 พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับต่ำ จะมีเอกลักษณ์แห่งตนรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความไว้วางใจตนเอง และผู้อื่น ด้านการยอมรับตนเอง ด้านความเป็นตัวของตัวเอง และด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความคิดริเริ่ม

กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับปานกลางจะมีเอกลักษณ์แห่งตนรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น ด้านความคิดริเริ่ม ด้านการยอมรับตนเอง ด้านความมั่นใจในตนเอง

กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีเอกลักษณ์แห่งตนในระดับสูง จะมีเอกลักษณ์แห่งตนรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความขยันหมั่นเพียร ด้านความเป็นตัวของตัวเอง ด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น ด้านการยอมรับตนเอง ด้านความมั่นใจในตนเอง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจแบบสอบถาม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร นัตรสุมกุล
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์กมลรัตน์ กรีทอง
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. อาจารย์พรรณพิศ วาณิชยการ
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวจริยกุล	ชื่อสกุล ตรีสุวรรณ
เกิดวันที่ 6 กันยายน	พุทธศักราช 2515
สถานที่เกิด	ปราจีนบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	60/17 ซอยอมรพันธ์ 4 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2534	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปราจิณราษฎรอำรุง จังหวัดปราจีนบุรี
พ.ศ.2539	วท.บ. (จิตวิทยา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ.2542	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
จรรย์กุล ตริสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว
ตุลาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาระดับเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลายกับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน และเปรียบเทียบเอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย จำแนกตาม เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2542 เป็นนักเรียนที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย และเป็นนักเรียนที่มีเอกลักษณ์แห่งตนตามการรับรู้ของตนเอง สอดคล้องกับการประเมินตามการรับรู้ของเพื่อนสนิท จำนวน 892 คน เป็นนักเรียนชาย 445 คน และนักเรียนหญิง 447 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน แบบสอบถามบรรยากาศในครอบครัว แบบสอบถามสัมพันธภาพกับเพื่อน และแบบสอบถามเอกลักษณ์แห่งตน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-moment Correlation Coefficient) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation Coefficient) สถิติไคสแควร์ (Chi-Square test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และสถิติการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีเอกลักษณ์แห่งตนอยู่ในระดับปานกลาง
2. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียน บรรยากาศในครอบครัว และสัมพันธภาพกับเพื่อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. เอกลักษณ์แห่งตนของนักเรียนวัยรุ่นตอนปลาย ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่เกี่ยวข้องกับเพศ และระดับชั้นเรียน
4. นักเรียนวัยรุ่นตอนปลายที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่างกัน มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกัน และมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างกัน มีเอกลักษณ์แห่งตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF EGO IDENTITY OF LATE ADOLESCENT STUDENTS IN SECONDARY
SCHOOLS UNDER THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
JARIYAKUL TREESUWON

Presented in partial fulfillment of the requirement for the Master of Education
degree in Guidance and Counseling Psychology at Srinakharinwirot University

October 1999

The purpose of this research was to study the ego identity of late adolescent students in Secondary Schools under the General Education Department in Bangkok. The study was designed to investigate the level of ego identity of late adolescent students in Bangkok, to determine relationship between ego identity of late adolescent students and student-activities participation, family atmosphere, and peer relationship ; and to determine comparability of ego identity of late adolescent students when grouped according to gender, academic levels, academic achievement, family socioeconomic status, student-activity participation, family atmosphere and peer relationship. The subjects were 892 Mathayom Suksa IV - VI students, 445 males and 447 females, of the Secondary Schools under the General Education Department in Bangkok in the academic year 1999. They were randomly selected from the students whose ego identity scores and their ego identity scores rating by their closed friend were congruent. The research instruments were the personal information questionnaire, the student-activities participation questionnaire, the family atmosphere questionnaire, peer relationship questionnaire, and ego identity questionnaire. The data were analyzed by Pearson's Product-moment Correlation Coefficient, Multiple Correlation Coefficient, the Chi-Square test, One-Way Analysis of Variance and t-test.

The results of the study were as follows :

1. The level of ego identity of late adolescent students in Bangkok were moderate.
2. Significant positive relationships were found between the ego identity of late adolescent students and the student-activity participation, the family atmosphere and peer relationship at .05 level.
3. Significant differences in students' ego identity were found when grouped according to the differences in academic achievements and family socioeconomic status. No significant differences in late adolescent students' ego identity existed when grouped according to the differences in gender and academic levels.
4. Statistically significant differences in late adolescent students' ego identity existed when grouped according to the differences in students-activities participation, family atmosphere and peer relationship at .05 level.